Ազգ
Azg
armenian daily
16 ՄԱՐՏ 1996, ՇԱԲԱԹ # 50 (1056)

Թուրքիայում կյսաննրն ու տանջանքը պետական քաղաքականություն

ՑՈՐԺ ՏԵՐ-ԲԱՐԹՈՂ

ՆԻԿՈՍԻԱ, 15 ՄԱՐՏ: Թուրքիայի մարդու իրավունքների պաշտպան ընկերության (Ինսան հաքլար դերնեգի) հրապարակած զեկուցագրի համաձայն, որը հրատարակվել է Turkish Daily News թերթում, կալանավորների դեմ կյսաննն ու տանջանքը պետական քաղաքականության մաս են կազմում, հակառակ իշխանությունների պնդմանը, թե դրանք առանձին անհատների ու սպեց ոստիկանների գործն են միայն: Զեկուցագիրը մեղադրում է կառավարությանը, որ տանջանքն օգտագործվում է որպես հարցաքննությունների ընթացքում ծեծման մեթոդական միջոց: Տանջանքի եւ հոգեբանական ծեծման առավել տարածված ձեւերից են բռնաբարությունն ու բռնաբարման սպառնալիքը, որը կիրառվում է ոստիկանատներում եւ կալանավայրերում հավասարապես թե՛ կանանց եւ թե՛ տղամարդկանց դեմ: Նման դեպքերի մեծամասնությունը մնում է չհրապարակված կամ չհաղորդված, քանի որ ենթակաները վախենում են հետագա պատիժներից: Զեկուցագրում բերված թվերի համաձայն, 1987-1994 թթ. ընթացքում արձանագրվել է տանջանքի եւ կյսաննի 10 հազար 878 պարագա: Միայն 1994 թ.-ին արձանագրվել է 1375 դեպք, որոնցից միայն 224-ի պարագայում ենթակաները դատապարտվել են դատարանի կողմից:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ընկերնե՛ր, միմյանց շնորհավորելը դեռ վաղ է

Երեկ Ռուսաստանի Պետդուման յուրօրինակ ձեւով նշեց ԽՍՀՄ-ի պահպանման կամ լուծարման մասին 5 տարի առաջ անցկացված հանրաքվեի տարեդարձը: Կոմկուսը ներկայացնող պատգամավորական խմբակցության նախաձեռնությամբ Պետդուման որոշում է ընդունել, որը ուժը կորցրած է հայտարարում 1991 թվականին Ռուսաստանի, Ուկրաինայի ու Բելառուսի ղեկավարների կողմից ստորագրված Բելովեժյան պայմանագիրը, որն իր հերթին անօրինական էր համարել 1922 թվականի ԽՍՀՄ-ի կազմավորման պայմանագիրը: Պետդումայի որոշման օգտին 252 պատգամավոր է քվեարկել, դեմ՝ 33-ը, 5-ը ձեռնպահ են մնացել: Դեմ են քվեարկել դեմոկրատները՝ «Յաբլոկո» պատգամավորական խմբակցությունը, որի առաջնորդ Գրիգորի Յավլինսկին քվեարկությունից հետո հայտարարել է, թե որոշումը իրավական ուժ չունի:

Հավականալի է, որ Պետդումայի վերջին այդ որոշմամբ ԽՍՀՄ-ը չի կարելի վերականգնված համարել թեկուզ եւ այն պատճառով, որ Ռուսաստանի օրենսդրության համաձայն խորհրդարանի ստորին պալատի որոշումը վերին պալատն էլ՝ Դաշնության խորհուրդը պետք է դեռ հաստատի: Բացի այդ, որոշման նախօրեին Ռուսաստանի նախագահը նախազգուշական հայտարարություն էր ձեռնարկել: Նա երեկ էր ունեցել Ռուսաստանի հեռուստացույցով ու հայտարարել էր, թե Պետդումայում տեղավոր կոմկուսի գործողությունը, որը թղթի մի որոշումով ուզում է ԽՍՀՄ-ը վերականգնել, ընտրություններից առաջ հրագործվող ոչ կառուցողական քայլ է: Բորիս Ելցինը նախազգուշացրել էր, որ նման որոշումները չեն կարող ընդունվել առանց նախագահի համաձայնության: Պետք է նկատի ունենալ նաեւ, որ Բելովեժյան դաշնային համաձայնագիրը ոչ թե մեկ, այլ 3 առաջնորդ են ստորագրել: Այսպիսով ԽՍՀՄ-ը վերականգնելու Պետդումայի որոշումը կարելի է նախընտրական քայլ համարել, որով կոմունիստները ուզում են Ելցինից խլել նախաձեռնությունը, քանի որ Ռուսաստանի նախագահն ինքն էր առաջին եռանդուն հայտեր ձեռնարկել ԽՍՀՄ նախկին հանրապետությունների ինտեգրացման ուղղությամբ: Մասնավորապես, սպասվում էր, որ առաջիկա օրերին համաձայնագիր պետք է կնքվի Բելառուսի ու Ռուսաստանի միջեւ, որին Ղազախստանն ու Ղրղըզստանն էլ են ցանկանում միանալ: Սակայն Պետդումայի որոշումը կարող է նաեւ անկանխատեսելի ու վտանգավոր հետեւանքներ ունենալ ե՛ւ երկրի ներսում, ե՛ւ նրա սահմաններից դուրս:

ԳՐԻԳՈՐ ԷՄԻՆ-ՏԵՐՅԱՆ

ՂԱՐԱԲԱՂՅԱՆ ՀԱՐՑ

Հակամարտող կողմերն ու միջնորդները կգա՞ն ընդհանուր հայտարարի

Ռազմական գործողությունների վերսկսումը կախված է մեծ համաձայնագրի ճակատագրից

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Ադրբեջանա-ղարաբաղյան հակամարտության շուրջ ծավալված բուռն բանակցությունները Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ արտաքին գերատեսչությունների բարձրաստիճան պաշտոնյաների մասնակցությամբ կրկին միջազգային մամուլի եւ լրատվության միջոցների ուշադրությունը բեւեռեցին Ղարաբաղի խնդրի վրա: Երեւանում, Բաքվում եւ Ստեփանակերտում անցկացված հանդիպումները, լուս միջազգային լրատվության միջոցների, մի նոր առաջ են հեստդրվել, նախապատրաստել Ելցին-Քլինթոն առաջիկա հանդիպմանն այլ հարցերից զատ նաեւ Ղարաբաղի խնդրի վերաբերյալ համաձայնեցված տարբերակ: Հավանական է, որ այս դեպքում նշվում են միայն Տեր-Պետրոսյանի եւ Ալիեւի անունները: Կրկին անտեսվում է Ղարաբաղի դերը, առանց որի մի դա պայմանագրից արդյունքը կարգավորման որեւէ բնագավառում հնարավոր չէ, որեւէ առաջարկված փաստաթուղթ կլանի կորցնել: Ընդ որում, այդ մասին շատ հաճախ վերջերս հայտարարեց նաեւ ԼՂՀ արտգործնախարար Արկադի Ղուկասյանն ասելով, թե յուրաքանչյուր փաստաթուղթ կամ նախագիծ, որը ներկայացված է կողմերին եւ ոչ թե ինչ-որ վերացական առաջարկներ արվեն:

Անձն դեպքում, ԱՄՆ-ը եւ Ռուսաստանը ...

... մերին, պետք է լինի իրատեսական: Նրա ասելով, անհրաժեշտ է, որպեսզի հաշվի առնվեն արդեն առկա ի... ստատուսը հանված են առաջացնելու գործընթացը: Եվ մեր հարցմանը Հայաստանի արտգործնախարարության մամուլի քարտուղար Արմեն Բաղդասարյանը պատասխանեց, համաձայն ենք, որ Ռուսաստանի արտգործնախարարի տեղակալ Բորիս Պաստուխովի եւ ԱՄՆ պետքարտուղարի տեղակալ Սթրոբ Թալբոտի այցելությունները տարածաշրջան վկայում են, որ եւ Ռուսաստանը, եւ Միացյալ Նահանգները վերջին շրջանում զգալիորեն ակտիվացնում են իրենց խաղաղարար ջանքերը ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գործում:

Բայց նրա խոսքերով, հակամարտության կողմերի միջեւ առկա են լուրջ տարաձայնություններ, հատկապես սկզբունքային խնդիրների շուրջ, եւ հեղինակավոր միջնորդների ակտիվացումը որեւէ կերպ չի նսեմացնում, թե բանակցային գործընթացը արհեստականորեն կարագացվի: «Ապրիլի 18-ին Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի եւ ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնի միջեւ կայանալիք բարձր մակարդակի հանդիպումն ի հարկե կարող էր բանակցային գործընթացի աշխուժացման համար լավ խթան լինել:

Տես # էջ 2

Լեւոն Տեր-Պետրոսյան. Դումայի որոշումը սադրիչ ակցիա է ԱՊՀ երկրների ինքնիշխանության դեմ

Հայաստանի Հանրապետության նախագահի հայտարարությունը

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՄԱՐՏ, ՓԱՍՏ: Այսօր արձագանքելով Բելովեժյան համաձայնագրեր ուժը կորցրած ճանաչելու մասին ՌԴ Պետդումայի կայացրած որոշմանը, ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը ռուսական հեռուստաընկերությունների առաջ հանդես է եկել հետեւյալ հայտարարությամբ:

Ռուսաստանի Դաշնության Պետական Դումայի որոշումը Բելովեժյան համաձայնագրերը ուժը կորցրած ճանաչելու մասին պետք է գնահատել ոչ այլ կերպ, քան սադրիչ ակցիա, որն ուղղված է ԱՊՀ անդամ երկրների ինքնիշխանության դեմ: Չոր քաղաքական կոնյունկտուրայով թելադրված այս որոշումը նոր առիթ է տալիս կասկածելու հասարակայնությանը, կոծկել ճշմարտությունը Խորհրդային Միության փլուզման իրական մեղավորների մասին, որոնք են ԽՄԿԿ-ն իր 70-ամյա հակաժողովրդական ռեժիմով եւ 1991 թվականի օգոստոսյան ինքնաստեղծ պուտչի հեղինակները: Ինչ վերաբերում է Բելովեժյան համաձայնագրերի նախաձեռնողներին, ապա, իմ խորին համոզմամբ, Ելցինը, Կրավչուկը եւ Շուշկեւիչը բնավ մեղք չունեցան հանգամանք կայսրության փլուզման խորքերին, դրանով իսկ փրկելով Խորհրդային Միության ժողովուրդներին լրացուցիչ արյունահեղությունների ու քաղաքացիական պատերազմի տարբերակից: Դումայի որոշման մեջ ես տեսնում եմ կոմունիստական ռեւանշի ակնհայտ փորձ, ինչը կարող է անկանխատեսելի հետեւանքներով հղի, ոչ միայն Ռուսաստանում, այլեւ ԱՊՀ բոլոր երկրներում: Չեմ կասկածում, սակայն, որ մեր Համագործակցության բոլոր երկրները վճռական հակահարված կտան այս ցինիկ կոմունիստական ծառահանքերին:

Շեւարդնաձեն դատապարտեց Պետդումայի որոշումը

Վրաստանի նախագահ Էդվարդ Շեւարդնաձեն դատապարտել է Ռուսաստանի Պետդումայի որոշումը ԽՍՀՄ-ի տեղափոխ չեղյալ հայտարարելու մասին: Նա ասել է, որ այդ որոշումը կարող է միայն վնասել ԱՊՀ երկրների փոխադարձ վստահությանը ու հետագա զարգացման եւ Համագործակցության երկրների միջեւ կապերին:

ՆՏ-AFP

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ամենայն հայոց կաթողիկոսը օրհնեց քաղաքապետին

Երեւանի քաղաքապետարանի մամուլի բաժնից հայտնեցին, որ երեկ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի օրհնությանն արժանացավ նորանշանակ քաղաքապետ Վանո Սիրադեղյանը այցելեց Վեհափառ հայրապետ Գարեգին Ա-ին: Շնորհավորելով եւ իր հայրական օրհնությունը տալով Վանո Սիրադեղյանին բարձր պաշտոնի նշանակվելու կապակցությամբ, Վեհափառ հայրապետը անդրադարձավ այն խնդիրներին, որոնք այսօր սերտորեն կապված են հայոց անկախ պետականության ամրապնդմանը, ազգի սերնդի հայեցի դաստիարակության, Երեւանի, որպես համայն հայության ոստանի դերի եւ նշանակության բարձրացմանը: Վեհափառը անդրադարձավ մայրաքաղաքում կառուցվելիք Ս. Գրիգոր եկեղեցու կառուցման նախապատրաստական աշխատանքներին:

Քաղաքապետը շնորհակալություն հայտնեց ընդունելության համար, ներկայացրեց մայրաքաղաքի ներկա վիճակն ու առաջիկա ծրագրերը, հավաստեց Երեւանում Ս. Գրիգոր եկեղեցու կառուցմանը սատարելու, Հայաստանում քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն ընդունելու 1700-ամյակը արժանապատվորեն տոնակատարելու քաղաքապետարանի պատրաստակամությունը:

Յ. Ս.

Ի պատասխան չինական բանակի Տայվանը զորավարժություններ է անցկացնելու

ՏԱՅՊԵՅ, 15 ՄԱՐՏ, ԱՌՏԵՆՊՐԵՍ: Տայվանը մտադիր է կղզում դեպի արեւելք երկրի ռազմածովային եւ ռազմաօդային ուժերի համալիր զորավարժություններ անցկացնել՝ ի պատասխան Չինաստանի ժողովրդա-ազատագրական բանակի զորավարժությունների: Տոկիոյում ստացված հաղորդումների համաձայն, Տայվանի զորավարժությունները կսկսվեն այս շաբաթ եւ կտեւեն առնվազն հինգ օր: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի, դրանց կմասնակցեն տասնյակ ռազմանավեր եւ կործանիչներ, ուղղաթիռներ, ինքնաթիռներ, ինչպես նաեւ հետախուզանավեր եւ մարտական այլ նավեր: Այս զարգացումների առնչությամբ Կարակասում ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարար Ուիլյամ Փերին հայտարարել է, որ «Տայվանի նեղուցում զորավարժությունների պատճառով Չինաստանի եւ Տայվանի հարաբերությունների սրումը զինված հակամարտության չի վերածվի»:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻՆ

Սոսկալի հոսանքի ընդհատումների պատճառով չկարողացանք այսօրվա համարում տեղավորել երեկվա համարում խոստացված Լոս Անջելեսի հայ լրագրողների դեմ կատարված վերջին բռնարարքների մասին մեր մեկնաբանող հոդվածը, որի համար ներողամտություն ենք խնդրում: Այն կհրապարակենք մեր առաջիկա համարում:

ՆԻԿՈՍԻԱ

Ներեկեղեցական հուզումներ Կիպրոսում

ՆԻԿՈՍԻԱ, 15 ՄԱՐՏ: Երկու օրվա ընթացքում ավելի քան 200 մարդ վիրավորվեց Կիպրոսի հույն ուղղափառ անկախ եկեղեցու առաջնորդ Քրիստոդոմոս արքեպիսկոպոսի նստավայրի առաջ ոստիկանության եւ Պանելեյմոնոս Մերակլիս վարդապետի կողմնակիցների միջեւ տեղի ունեցած բախումների հետեւանքով: Վերջիններս պահանջում են անմեղ ճանաչել վարդապետին եւ հաստատել նրան տեղի թեմերից մեկում որպես առաջնորդ, քանի որ նա ստացել է 200 ընտրողներից 181-ի ձայնը, մինչդեռ Քրիստոդոմոս արքեպիսկոպոսի հրամանով վարդապետը դատվում է Բարձրագույն սինոդում որպես «անբարոյական»: Հարցին այսօր անդրադարձավ նաեւ Կիպրոսի Հանրապետության նախագահ Գլաֆկոս Կլերիդիսը, սակայն ոչ իբրեւ նախագահ, այլ՝ հավատացյալ: Նա հայտարարեց, որ թեեւ պետությունը չի միջամտում եկեղեցու գործերին, սակայն, իր կարծիքով որեւէ մեկը չի կարող միաժամանակ՝ ե՛ւ դատախազ, ե՛ւ դատավոր լինել, ինչը հատուկ անհարկություն էր արքեպիսկոպոսի հասցեին: Մերակլիս վարդապետի կողմնակիցները ցույցերի ընթացքում պահանջում են նաեւ Քրիստոդոմոս արքեպիսկոպոսի հրաժարականը:

Գ. Տ. Բ.

Հիլարի Քլինթոնը կայցելի Թուրքիա եւ Հունաստան

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՄԱՐՏ, ԱՌՏԵՆՊՐԵՍ: «Ազատություն» ռադիոկայանի հաղորդման համաձայն, ԱՄՆ-ի առաջին տիկինը մարտի վերջին մասնավոր այցով մեկնելու է Թուրքիա: Անկարայում եւ Ստամբուլում հյուրընկալվելուց հետո, Հիլարի Քլինթոնը ծրագրել է այցելել նաեւ Հունաստան:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Ղարաբաղի հարց

Հակամարտող կողմերն ու միջնորդները կգա՞ն ընդհանուր հայտարարի

Սկիզբը էջ 1

Սակայն բոլոր դեպքերում բանակցությունների ունեն իրենց զարգացման ներքին տրամաբանությունը եւ միջնորդական ջանքերի աշխուժացումը չի նշանակում, թե հակամարտող կողմերին կարող է պարտադրվել որեւէ ծրագիր», հայտնեց Արմեն Բաղդասարյանը: Ինչ խոսք, Հայաստանի արտգործնախարարության նման հավաստումները կարող են հանգստացնել թե՛ հայաստանցիներին, եւ թե՛ ղարաբաղցիներին: Մանավանդ որ գոնե արտաքնապես թե՛ Հայաստանի եւ թե՛ ԼՂՀ արտգործնախարարները վերջին շրջանում բացառում էին քաղաքական ճնշումները, իսկ Արկադի Ղուկասյանը նույնիսկ բացահայտ նշում էր, թե նման ճնշումները չեն կարող լավ արդյունքի հանգեցնել:

Հաջորդ խնդիրը ուղղակիորեն կապվում է Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի դերի բարձրացման եւ այն տեսակետների հետ, որ կարող են ունենալ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի անդամ այլ պետությունները: Արդյո՞ք նրանք տեղյակ եւ համամիտ են համաձայնագրի նախագծի այն դրույթներին, որոնք նախատեսում են ԼՂՀ-ի համար. ինքնավարության առաջական կարգավիճակ, Ադրբեջանի կազմում եւ միջազգային ուժերի տեղակայում հակամարտության ողջ շրջանում: Որքանո՞վ կգոհացնի Սերբական հանրապետության վիճակը եւ նավթամուղը Հայաստանով անցկացնելու տարբերակը Իրանին կամ հենց նույն Ռուսաստանին: Ի դեպ, ամերիկացիները բացահայտ նշում են Իրանի դերի չեզոքացման մասին: Նահերի բախումն առկա է: Եվ այս պարագայում մեծանում է Ղարաբաղում ռազմական գործողությունների վերսկսման վտանգը: Այս հարցում որքան լավատես են միջազգային այրերը, անգամ ՍԱՀ-ի կարգադրիչ-տնօրեն Միշել Կամդեսյուն, նույնքան հուսես են Ղարաբաղի պաշտպանության բանակի ներկայացուցիչները, որոնց կարծիքով, չի բացառվում, որ բանակցային ընթացքում ստեղծված փակուղային իրավիճակը առճակատման վտանգ ստեղծի:

Եւ այժմ, երբ Ռուսաստանն ու ԱՄՆ-ը փորձում են ակտիվացնել գործընթացը, բնականաբար զգացվում է խնդիրը արհեստականորեն լուծելու ձգտում: Քանզի դեռ մարտի 1-ին երեւան ժամանած ԵԱՀԿ նախագահ Ֆլավիո Կոտտին, հանդիպելով բոլոր կողմերի հետ, հայտարարեց, որ նրանք պատրաստ են փոխզիջման, բայց եւ կոշտ դիրքորոշումներ ունեն, որոնց մոտեցման համար երկար ճանապարհ պետք է անցնել: Այդ ճանապարհն անշուշտ հնարավոր չէ մեկ ամսում անցնել, եթե կողմերից որեւէ մեկը արմատական զիջում չկատարի: Իսկ դա, դիրքորոշումների առկա տարբերությամբ, գրեթե անհավանական է: Հետեւաբար, որպես պարտադրվելիք մեծ համաձայնագրի վիժեցման միջոց կարող է հրահրվել ռազմական գործողությունների վերսկսումը, որը ձեռնտու չէ կողմերից եւ ոչ մեկին:

Ստորեւ ներկայացնում ենք նաեւ «Ազատություն» ռադիոկայանի հայկական բաժնի եւ «Նյու Յորք թայմզի» մարտի 14-ի ամբողջական մեկնաբանությունները վերոհիշյալ խնդրի շուրջ:

Քլինթոնն ու Ելցինը ապրիլի 18-ին կավեւեն Ղարաբաղյան պատերազմի ավարտը

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՄԱՐՏ, ՓԱՍՏ: Մարտի 14-ին «Ազատություն» ռադիոկայանի հայկական ծառայությունը բացառապես իր տրամադրության տակ առկա տեղեկատվության վրա հիմնված ռեպորտաժ է եթեր հեռարձակել, որն առնչվում է ղարաբաղա-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման գործընթացում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների աննախադեպ ակտիվացմանը: Ռադիոկայանն այդ ռեպորտաժը տրամադրել է Փաստ գործակալությանը, որն էլ այն ներկայացնում է ստորեւ.

Քլինթոնի վարչակազմը բարձր մակարդակի անսովոր դիվանագիտական ջանքեր է գործադրում Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը կարգավորելու համար: Այս լուրը «Նյու Յորք թայմզին» հայտնեց ամերիկացի մի բարձրաստիճան պաշտոնյա: Իսկ մինչ այդ Պետական դեպարտամենտի փոխխոսնակ Քրիս Դեյվիսը երեկվա օրը լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ հաստատել էր Լեռնային Ղարաբաղի կարգավորման ամերիկյան նոր նախաձեռնության կարեւորությունը: «Կցանկանայի ձեր ուշադրությունը հատուկ հրավիրել փոխպետքարտուղար Սթրոբ Թալբոտի եւ Ազգային անվտանգության խորհրդի թիվ երկու պաշտոնյայի Սամուել Բերգերի այցելությանը Կովկաս», հայտարարեց Դեյվիսը: Նշելով, որ առայժմ չի կարող մանրամասներ տալ այդ այցելության մասին, նա միաժամանակ ասաց, թե առաջիկա մի քանի օրվա ընթացքում կկարողանա ներկայացնել դիվանագիտական այդ առաքելության արդյունքները: Ուստի կարելի է հուսալ, որ առաքելությունն արդյունավետ կլինի: Մեր ռադիոկայանի աղբյուրները, ի դեպ, հայտնում են, որ այդ առաքելությունն ամենայն հավանականությամբ արդյունավետ ավարտ կունենա: «Նյու Յորք թայմզի» թղթակից Մայքլ Գորդոնը վերլուծելով այս անակնկալ նախաձեռնության դրդապատճառները, նշում է, որ Թալբոտի եւ Բերգերի այս այցելության անմիջական նպատակն է խրախուսել նախագահներ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին եւ Հեյդար Ալիեւին մասնակցել հաջորդ ամիս Մոսկվայում կայանալիք ամերիկացի եւ ռուս բարձրաստիճան պաշտոնյաների հանդիպմանը: «Նյու Յորք թայմզը» հաղորդում է, որ ապրիլի 18-ին Քլինթոնը կայցելի Մոսկվա, ուր տեղի կունենա գագաթաժողով նվիրված միջուկային հարցերին: Այդ օրերին տեղի կունենա նաեւ Քլինթոն-Ելցին գագաթաժողովը: Ամերիկացի թղթակիցը նշում է, որ հանդիպումը կօգտագործվի նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի կարգավորման գործընթացը խթանելու համար: Մեր ռադիոկայանի աղբյուրները հայտնում են, որ ամենայն հավանականությամբ, այդ օրերին Քլինթոնն ու Ելցինը հանդիսավոր պայմաններում կհաստատեն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի եւ Հեյդար Ալիեւի միջեւ կայացած համաձայնության մասին: Ենթադրվում է նաեւ, որ Հայաստանի ու Ադրբեջանի նախագահները Քլինթոնի եւ Ելցինի ներկայությամբ կստորագրեն ղարաբաղյան կարգավորման նախնական համաձայնագիր: Սպիտակ տան խոսնակ Մայք Մաքքարին հայտնեց, որ չորեքշաբթի օրը Եգիպտոսի Շարմ էլ Շեյխ հանգստավայրում Քլինթոնը հանդիպել է Ելցինին: Ըստ խոսնակի, երկու նախագահները քննարկել են մոսկովյան հանդիպման օրակարգը: Թեեւ խոսնակը չմանրամասնեց, թե կոնկրետ որ հարցերն են քննարկվել, բայց դժվար չէ ենթադրել, որ քննարկվել է նաեւ ղարաբաղյան կարգավորման խնդիրը: Մայք Մաքքարին հայտնեց, որ հաջորդ շաբաթ Քրիստոֆերն ու Պրիմակովը կհանդիպեն Մոսկվայում Ելցին-Քլինթոն գագաթաժողովը նախապատրաստելու համար: Ի դեպ, դատելով մեր ռադիոկայանի աղբյուրների հաղորդած տեղեկություններից, կարելի է ենթադրել, որ ղարաբաղյան դիվանագիտական ճնշման հարցը կլինեն Պրիմակովի եւ Քրիստոֆերի բանակցությունների գլխավոր թեման: Այս լուրը մասամբ հաստատել է նաեւ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ գործակալությունը` վկայակոչելով Ռուսաստանի փոխարտգործնախարար Բորիս Պաստուխովին: Մեզ հայտնի դարձավ նաեւ, որ Պաստուխովը հինգշաբթի օրը ադրբեջանական կողմին է ներկայացրել ղարաբաղյան կարգավորման ռուս-ամերիկյան արդեն համաձայնեցված ծրագիրը: Այժմ որոշ մանրամասներ այդ ծրագրի մասին: Նախ ծրագրի դիվանագիտական առանցքը սահմանների անխախտելիությունն է: Նախատեսվում է հակամարտության գոտում տեղակայել միջազգային ուժեր` գլխավորապես կազմված ռուսական զորամիավորումներից: Նախատեսվում է նաեւ միջազգային ռեժիմ հաստատել տարածաշրջանում` Հայաստանի ու Ղարաբաղի, ինչպես նաեւ Ադրբեջանի եւ Նախիջեւանի միջեւ անխափան կապ ապահովելու նպատակով: Նախնական տեղեկությունների համաձայն, Լեռնային Ղարաբաղը կունենա ինքնավարության այսպես կոչված առավելական կարգավիճակ: Մեր աղբյուրը նշում է, թե հնարավոր է, որ Ղարաբաղին տրվի Բոսնիայի Սերբական հանրապետության կարգավիճակին համահավասար կարգավիճակ: Անշուշտ, դիվանագիտական բարձր մակարդակներում մշակված այս նախաձեռնության կարեւոր նպատակներից մեկը նաեւ Կասպյան նավթի միջազգային կոնսորցիումի գործունեությունը դյուրին դարձնելն է: «Նյու Յորք թայմզը» նշում է, որ Ղարաբաղի կարգավորման խնդիրն առնչվում է կասպյան նավթին այն իմաստով, որ նախագծված խողովակաշարը պետք է անցնի Լեռնային Ղարաբաղի մերձակա տարածքով եւ շարունակվող հակամարտությունը կխոչընդոտի նավթի արդյունահանումը: Մեկնաբանելով այս հարցը, բարձրաստիճան մի դիվանագետ նշեց, որ տարածաշրջանի կայունության հնարավորությունը ուղղակիորեն կապված է կասպյան նավթի արդյունահանման հնարավորության հետ: Ըստ ամերիկացի պաշտոնյայի, նավթի արդյունահանումն ու փոխադրումը հնարավոր չէ առանց ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման: Այդ առթիվ մեր աղբյուրները հայտնում են, որ ըստ ամերիկյան նոր ծրագրի, կասպյան նավթի խողովակաշարերից մեկը նախատեսվում է անցկացնել Հայաստանի տարածքով: Իսկ ինչ վերաբերում է այցելության պաշտոնական վավերագրական մանրամասներին, ապա առայժմ դրանք գաղտնի են: Հայտնի է, որ Թալբոտն ու Բերգերը Բաքվում դեռեւս հանդիպում են ունեցել Հեյդար Ալիեւի հետ: Ամերիկյան աղբյուրները նշում են, որ դրանից հետո Սթրոբ Թալբոտն ընդհանուր գնահատական է տվել ամերիկյան առաքելությանը: Նա նշել է, որ ԱՄՆ-ի նախագահ Քլինթոնի կարծիքով, ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորումը հրատապ է դարձել: Իսկ Հեյդար Ալիեւը, ողջունելով ամերիկյան նախաձեռնությունը, ասել է, թե Ադրբեջանը շատ բան է ակնկալում Միացյալ Նահանգներից Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման հարցում:

Ամերիկան բանագնացներ է ուղարկում շրջանում խաղաղություն հաստատելու համար

Ինչպես մեր երեկվա համարում արդեն հաղորդել ենք, «Նյու Յորք թայմզ» թերթի մարտի 14-ի հրապարակումից հայտնի է, որ ԱՄՆ-ի կառավարությունը դարձյալ ակտիվացրել է իր միջամտությունը ղարաբաղյան հիմնախնդրի լուծման ուղղությամբ: Հաշվի առնելով, որ լուրը լայն հետաքրքրություն է առաջացրել լրատվական գործակալությունների շրջանում, ստորեւ ներկայացնում ենք Մայքլ Գորդոնի հոդվածի թարգմանությունը:

ՄՈՍԿՎԱ, ՄԱՐՏ 13: Քլինթոնի վարչակազմն սկսել է առանձնահատուկ բարձր մակարդակի ջանքեր գործադրել լուծելու Ադրբեջանի տարածքում հայերով բնակեցված վիճելի անկլավ Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ ծավալված անողոք հակամարտությունը, եւ օգնելու, որ շրջանը դառնա անվտանգ` նավթի զարգացման ծրագրերի համար, հաղորդել են այսօր ամերիկյան բարձրաստիճան պաշտոնյաները:

Ազգային անվտանգության վարչության փոխխորհրդատու Սենդի Բերգերն ու պետքարտուղարի տեղակալ Սթրոբ Թալբոտն ուղարկվել են Ադրբեջան եւ Հայաստան բանակցություններ վարելու այս շաբաթվա ընթացքում:

Անմիջական նպատակն այն է, որ համոզեն Հեյդար Ալիեւին եւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին Մոսկվայում առաջիկա ամիս հանդիպել ռուս եւ ամերիկացի բարձրաստիճան պաշտոնյաների հետ:

Նախագահ Քլինթոնը ապրիլի կեսերին Մոսկվա է այցելելու միջուկային հարցերի շուրջ գագաթնաժողովին մասնակցելու: Հույս է հայտնվում, որ այդ հանդիպումը կօգտագործվի խթանելու առաջընթացն այնպիսի կնճռոտ հարցերի լուծման առնչությամբ, ինչպիսին են Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավարության հնարավորությունն ու փախստականների վերաբնակեցումը:

Իսկ հետագա նպատակը Իրանին զրկելն է տարածաշրջանում իր ազդեցությունն ընդլայնելու հնարավորությունից:

Միացյալ Նահանգները նաեւ ցանկանում է միջազգային կոնսորցիումի միջոցով ճանապարհ հարթել օգտվելու Կասպից ծովի անսահման նավթապաշարներից:

Նավթամուղների մի քանի տարբերակներ են մշակվում, որոնցից մեկը նախատեսում է խողովակաշարն անցկացնել Վրաստանի եւ Թուրքիայի տարածքով, որը կզրկեր Մոսկվային առաքումների մենաշնորհից: Բայց դեպի Թուրքիա ձգվող նման խողովակաշարը պետք է անցնի Լեռնային Ղարաբաղի մոտով, իսկ կռիվներն այդ շրջանում կխանգարեն նավթամուղի անվտանգությանը:

Ամերիկացի ավագ պաշտոնյաներից մեկն ուղղակի կապ է տեսնում կասպիական ավազանի նավթապաշարների շահագործման եւ կայունության հաստատման հեռանկարների միջեւ: «Այո, դրանք իրար հետ կապված են, նշեց նա լրագրողներին, ավելացնելով. եթե կուզեք իմանալ, դա է ելքի ճանապարհը»:

Բայց հնարավոր չէ այն իրագործել առանց Լեռնային Ղարաբաղի հարցում ինչ-որ մի կարգավորման հանգելու»:

Գերակշռապես քրիստոնյա Հայաստանը բանի կցել է հայերով բնակեցված անկլավն իր տարածքին: Ադրբեջանը ցանկանում է իր կորցրած տարածքները հետ վերցնել Հայաստանից եւ մասնավորապես մտահոգված է անկլավի այն մի քաղաքի ճակատագրով, որտեղ մահմեդական ազերիները մեծամասնություն են կազմում:

Հարցն ավելի է բարդանում նրանով, որ Ռուսաստանը մտահոգված է ամերիկյան քաղաքականության միջամտությամբ մի այնպիսի տարածաշրջան, որն իր ազդեցության ոլորտում է գտնվում: Նման մտավախությունը մեղմացնելու նպատակով Քլինթոնի վարչակարգը ընդգծել է Մոսկվայի հետ համագործակցելու պատրաստակամությունը:

Պետքարտուղարության նախկին մասնագետներից Փոլ Գոբլն առաջ էր քաշել տարածքների փոխանակման տարբերակը, որով Լեռնային Ղարաբաղն անցնում էր Հայաստանին: Ամերիկացի բարձրաստիճան մի պաշտոնյա այսօր մերժեց քննարկել տարածքների փոխանակման նման տարբերակ:

ԵՐԵՎԱՆ

Միավորվում են ԳԽ պատգամավորները

Մարտի 19-ին ժուռնալիստի տանը կայացավ նախկին Գերագույն խորհրդի պատգամավորների հավաք, որի նպատակն էր ստեղծել «Գերագույն խորհուրդ պատգամավորական ակումբ»: Այս նախաձեռնության հեղինակներն էին նախկին ԳԽ պատգամավորներ Արամ Մանուկյանը, Վարդան Զուռնաչյանը եւ Տիգրան Կյուրեղյանը: Հավաքին ներկա էին 22 պատգամավորներ ինչպես նախկին ԳԽ-ից, այնպես էլ ներկա ԱԺ-ից` Ռուբեն Թորոսյանը, Սուրեն Զոլյանը, Ալբ. Բաղդասարյանը, Արշակ Սադոյանը, Դավիթ Վարդանյանը, Շավարշ Քոչարյանը, Աղասի Արշակյանը եւ այլք: Փաստորեն ներկա էին ԳԽ խմբակցությունների ներկայացուցիչները, բացառությամբ ՀՀՇ-ի:

Բացելով հավաքը` Արամ Մանուկյանը կարեւորեց Գերագույն խորհրդի պատմական դերը, այն է` անկախ պետականության հիմքերի հաստատումը եւ ժողովրդավարության, ազատ ձեռներեցության նախադրյալների ստեղծումը: Պրն. Մանուկյանը միաժամանակ նշեց, որ եթե մյուս պետությունների խորհրդարաններում կենտրոնանում է հասարակության քաղաքական միտքը, ապա, ցավոք, հուլիսի 5-ից հետո ձեւավորված Ազգային ժողովում նման արդյունք չսպասվեց:

Վարդան Զուռնաչյանը նշեց, որ «ԳԽ պատգամավորական ակումբը» հասարակական կազմակերպություն է, այն ունի կանոնադրություն: Պրն. Զուռնաչյանը ներկայացրեց նախաձեռնող խմբի կանոնադրության նախագծի առանձնահատկությունները եւ նշեց, որ գոյություն ունի նաեւ այլընտրանքային նախագիծ:

Ըստ Վ. Զուռնաչյանի ներկայացրած տարբերակի` «ԳԽ պատգամավորական ակումբի նպատակներն են. ա) աջակցել ժողովրդավարական, իրավական պետության, արդար եւ ազատ հասարակարգի հաստատման Հայաստանում, բ) նպաստել հանրապետությունում պառլամենտարիզմի ավանդույթների, քաղաքական էթիկայի նորմերի ձեւավորմանը եւ արմատավորմանը, գ) ԳԽ պատգամավորների իրավական, սոցիալական պաշտպանության (պատվի եւ արժանապատվության) համար անհրաժեշտ խնդիրների լուծում եւ այլն:

Ակումբի բարձրագույն մարմինը անդամների ընդհանուր ժողովն է: Ակումբը իրավական անձ է:

Հավաքը քննարկեց եւ որոշ փոփոխություններով ընդունեց նախաձեռնող խմբի կողմից առաջարկվող կանոնադրության նախագիծը:

Շ. Քոչարյանը նկատեց, որ փոփոխություններ են նախատեսվում մամուլի մասին օրենքում` սահմանափակելու համար լրագրողների ազատությունը:

Քվեարկությամբ ընդունվեց Ակումբի նախագահություն` 7 հոգուց, որի մեջ մտան նախաձեռնող խմբի 3 անդամները եւ Ռուբեն Թորոսյանը, Կիմ Բալայանը, Ֆերդինանդ Ղազարյանը, Արշակ Սադոյանը: Նախագահության այս կազմից ընտրվեց նաեւ Ակումբի նախագահ, որը դարձավ Ռուբեն Թորոսյանը:

«Գերագույն խորհուրդ պատգամավորական ակումբը» պատրաստվում է հույս ներկայացնել ՀՀ արդարադատության նախարարություն` գրանցվելու որպես հասարակական կազմակերպություն:

ՆԱԻՐԱ ՄԱՐՏՕՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակվում Օ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագրի տեղակալ
ՍԱՄՎԵԼ ԴԻՒԼԱՆԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԵՐՈԲԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Ռեկ եւ աառածները ՊԱՎԵԼ ՂՈՒԼԱՔԵԱՆԻ
Apple Macintosh
համակարգչային սարքերը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
THE ARMENIAN CENTER FOR NATIONAL AND INTERNATIONAL STUDIES

Ռազմավարական եւ ազգային հետազոտությունների հայկական կենտրոնը (ՌԱՀՀԿ) մեծապես ուսումնասիրության տեսադաշտում է պահել հանրապետության համար իրապես կենսական նշանակություն ունեցող գիտության բնագավառը: 60-ականներից ի վեր գիտության զարգացման նկատմամբ խորհրդային համակարգի առանձնահատուկ շահագրգռությունը գում եւ անգործ մնացած գիտնականների բանակի նկատմամբ ուշադրություն էր ակնկալվում: Մինչդեռ ձեռնարկից մի քանի օր անց գիտնականների շրջանում անհանգստություն նկատվեց: Պատճառը գնահատման չափանիշների ու հանձնաժողովների աշխատանքների կանոնակարգման մեջ տեղ գտած բացթողումներն էին: Դրանք, ինչպես կանխատեսել էինք (տես՝ նույնը, էջ 27), հաճախ հանգեցրին սուբյեկտիվ գնահատման, ինստիտուտներում ու կառավարությունում ստեղծված փորձաքննական հանձնաժողովների աշխատանքների անկազմակերպության, կամայականությունների դրսեւորման: Այսպես ձեռնարկը ձախողվեց, սակայն ոչ թե վերամշակվեց ու բացթողումներից ձերբազատվեց, այլ նույնը հաստատվեց ու ամրագրվեց:

Այս տարի թեմաների ֆինանսավորումը պետք է կատարվեր ոչ թե համատարած՝ հենքային հիմունքներով, այլ ըստ պատշաճության դրված թեմաների: Կառավարության հաջորդ քայլն այն էր, որ 1995թ. նոյեմբերի16-ին հայտարարվեց, թե ՀՀ 1996թ. պետական բյուջեից գիտության զարգացման համար հատկացվելու է 1.802473 դրամ, ինչը մոտ 35%-ով ավելի է նախորդ տարվա հատկացումներից: Դեկտեմբերի 29-ին վարչապետի եւ ՀՀ ԳԱԱ նախագահության անդամների հանդիպման ժամանակ քննարկվեցին գիտության եւ բարձրագույն կրթության կազմակերպման, ֆինանսավորման, այդ ոլորտի ապաշնորհման խնդիրները: Բարձրացվեցին տրագրական դժվարությունների եւ գիտնականների կողմից ֆինանսական նոր աղբյուրների հայթայթման, պահանջարկի ու առաջարկի կարգավորման ապահովման եւ գիտական աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման հարցերը:

Մեր ներկայացրած այս փաստագրությունից տպավորություն է ստեղծվում, թե ո՛չ կառավարության, ո՛չ ակադեմիայի որոշ ղեկավարների շրջանում հայ մտավոր ուժի հնարավորությունների, դրանց օգտագործման անհրաժեշտության, նշանակության եւ ուղիների մասին հստակ պատկերացում, առավել եւս հիմնադրույթ չկա: Պատահական չէ, որ մեր անցկացրած հարցման արդյունքներով գիտնականները որպես հանրապետության գիտական կյանքի բնականոն զարգացումը խոչընդոտող

ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐ

Հայ գիտական կյանքի բարեփոխումների հրամայականը

պետականությունից զուրկ Հայաստանի համար գիտական ազգային ընտրախավի ձեւավորման յուրահատուկ հնարավորություն էր ընձեռել: Չնայած Մոսկվայից արձակվող պատվերների հրամայականին, հայ գիտնականների ուժերով կատարվել են տեսական եւ կիրառական նշանակության բազմաթիվ աշխատանքներ, ստեղծվել է նյութատեխնիկական հսկայական հենք՝ սարքերից ու լաբորատորիաներից մինչեւ հսկա շինություններ:

Տասնամյակներով ձեւավորված [illegible] գիտաշխարհը 1990թ. ի վեր օբյեկտիվ եւ որոշ սուբյեկտիվ գործոնների ազդեցությամբ հայտնվեց կարկամահար վիճակում: Արդեն 1991թ. գիտահետազոտական հաստատությունների, գործարանների, գիտնականների, նախագծողների եւ ինժեներների զբաղվածությունը իջավ մինչեւ 25%: Թերանալով թե չկարողանալով պետություն հանրապետության՝ խորհրդային շրջանում ձեւավորված գիտական պոտենցիալը, Հայաստանի պատասխանատու օղակները գիտական կյանքն ուղղակի պահածոյացրին: Չհամակարգվեց գիտական նյութը, չստեղծվեց հայ հեղինակների գյուտարարական ու նորարարական աշխատանքների բանկ, չլուծվեց արտոնագրերի երկուսեք շահակես վաճառքի հարցը, չկազմակերպվեցին միջազգային շուկայում մրցունակ գիտատար տեխնոլոգիաներ մշակող ստեղծագործական խմբեր, չձեւավորվեց պետական պատվերի ինստիտուտ, որը նախընտրելի կդարձներ տեղական հումքի օգտագործմանը կողմնորոշված մշակումները:

1995թ. ՌԱՀՀԿ կատարած հետազոտությունների արդյունքում հստակ ուրվագծվեց, որ մեր հանրապետությունն այսօր էլ «ուղեղների գերխիտ միջավայր է»: Հանրապետության գիտական մտավորականության շրջանում անցկացված լայնածավալ հետազոտության արդյունքներով, 1995-ի կեսին հայ գիտնականների միայն 2%-ն էր համարում, որ իր մասնագիտական գիտելիքները եւ ունակությունները լիարժեք են օգտագործվում, 53.6%-ը գտնում էր, որ միանգամայն անարդյունավետ են օգտագործվում, 44.4%-ի կարծիքով՝ դրանք ոչ մի օգտ են արդյունավետ օգտագործվում (տես՝ «Ուղեղների արտահոսքի խնդիրը Հայաստանում», ՌԱՀՀԿ, օգոստոս 1995, էջ 20):

1995թ. մայիսին Գիտությունների ազգային ակադեմիայի եւ Էկոնոմիկայի ու բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարությունները հանրապետությունն այս վիճակից դուրս բերելու համար փորձեցին գնահատել գիտական հաստատությունների կողմից ներկայացվող թեմաները եւ դրանք մշակող ստեղծագործական կազմի հնարավորությունները: Ձեռնարկը սկզբում ուրախացրեց շատերին. վերջապես կառավարության կողմից երկրի ծակաստացի համար գիտության նշանակության գիտակ-

1995թ. նոյեմբերի 18-ին հանրապետության նախագահի հետ ՀՀ ԳԱԱ փոխնախագահի հանդիպումը թեեւ ողջունելի, բայց կարծես ուշացած քայլ էր, քանի որ, ըստ պաշտոնական մամուլի հաղորդագրության, դրա նպատակը գիտության զարգացման համակարգման համար մշտական կառույցի ստեղծման խնդրի քննարկումն էր: Ուրեմն՝ կարելի է եզրակացնել, որ նախորդ՝ մինչեւ դեկտեմբեր ձեռնարկված քայլերը կատարվել էին առանց վերջինի:

1995թ. նոյեմբերի 28-ին ՀՀ կառավարության մամուլի ծառայությունից հայտնեցին, որ 1994թ. նոյեմբերի 28-ի թիվ 546 որոշմամբ ստեղծված գիտական փորձաքննական հանձնաժողովների եւ խորհուրդների աշխատանքների արդյունավետության շուրջ մի շարք գիտնականներ եւ դասախոսներ զրույց են ունեցել հանրապետության վարչապետի հետ: Ընդհանուր առմամբ ընդունելով գնահատման որդեգրված սկզբունքը՝ գիտնականներից ոմանք կարծիք են հայտնել, թե առանձին դեպքերում՝ որոշ լաբորատորիաներ ու ստորաբաժանումներ պահպանելու նպատակով, պետք է չհրաժարվել հենքային ֆինանսավորումից:

Քիչ ավելի ուշ պարզվեց, որ երկրի անկախության հինգերորդ տարում, թեմաների հաշվառմանն անցնելուց 7-8 ամիս անց իշխանությունները Գիտությունների ազգային ակադեմիային առաջարկում են Հայաստանի գիտության զարգացման հայեցակարգ մշակել, որի առկայությունը, նրանց կարծիքով, կլուսաբանեք թեմաների փորձաքննությունը:

1995թ. դեկտեմբերի 21-ին, ՀՀ նախագահի 1994թ. նոյեմբերի 28-ի որոշմամբ, պետք է ստեղծվեր ՀՀ վարչապետին առընթեր գիտության եւ առաջատար տեխնոլոգիաների խորհուրդ՝ ԳԱԱ, բարձրագույն ուսումնական եւ գիտական մյուս հաստատությունների «ծանաչված» գիտնականների մասնակցությամբ: Սահմանվեց, որ ԳԱԱ նախագահն ունի ՀՀ նախարարի կարգավիճակ, ինչը նրան պարտադրում է քայլերը «կոորդինացնել» ՀՀ կրթության եւ գիտության ու

գործոններ նշել են հատկապես (շեշտենք, որ տրված էր «բաց» հարց) «գիտության անբավարար ֆինանսավորումը» (89.4%), «տարբեր մակարդակների ղեկավարների մասնագիտական ցածր մակարդակը եւ դրա պատճառով գիտական ներուժի ճիշտ գնահատման ու օգտագործման անկարողությունը» (38.4%), «գիտնականի աշխատանքի գնահատման նոր չափանիշների բացակայությունը» (37.6%), «տնտեսավարման ազգային քաղաքականության բացակայությունը» (34.0%) (տես՝ նույնը՝ էջ 21):

Ելնելով վերոշարադրյալից՝ կարելի է եզրահանգել, գիտության ոլորտում ճգնաժամի հաղթահարման համար անհրաժեշտ է մշակել համալիր ռազմավարություն, որը կներառի թե՛ կառուցվածքային, թե՛ բովանդակային, թե՛ կրթական բարեփոխումներ: Կառուցվածքային բարեփոխումներ ասելով՝ հասկանում ենք յուրաքանչյուր գիտահետազոտական հաստատության, ամբիոնի, լաբորատորիայի եւ ողջ համակարգի կառուցվածքային խորը տեղաշարժերը՝ կադրերի կրճատումից մինչեւ աշխատանքի՝ գործառույթների կրկնումը բացառող բաշխում: Բովանդակային բարեփոխումներ ասելով՝ հասկանում ենք առկա թեմաների ու կատարած աշխատանքների որակի միջազգային չափանիշներով գնահատումը եւ, ելնելով հանրապետության կենսական պահանջներից, նոր պատվերների հստակ շարքի ուրվագծումը: Այն պետք է բխի կառավարության եւ գիտնականների համատեղ մշակած հիմնադրույթից միայն:

Բարեփոխումները պետք է ուղղված լինեն նաեւ գիտության ոլորտում սերնդափոխմանը եւ համապատասխան կադրերով ապահովմանը: Ընդ որում, գիտության բնագավառը արդյունավետ, գործունեությունը՝ կառավարելի դարձնելու համար բարեփոխումները պետք է նշված երեք ուղղությամբ միաժամանակ ու համաչափ կատարվեն, ծառայեն նույն նպատակին՝ ելնելով երկրի որդեգրած քաղաքականությունից: Այս ուղղություններից գեթ մեկի հարցում թերացումը կամ անտեսումը ծնում է կենտավրոսի սինդրոմ, որը ոչ միայն չի կատարելագործում, չի նորացնում հինը, այլեւ հիմնահատակ կործանում է եղածը: Ուրեմն, երբ այս տեսանկյունից գնահատենք կառավարության վերոնշյալ քայլերը եւ, միաժամանակ, գիտական հաստատությունների բալանված ու անգործունյա վիճակը, կտեսնենք հենց այդ սինդրոմի ախտանիշները, քանզի ձեռնարկված քայլերը կարելի է լոկ բովանդակային կողմին ուղղված համարել՝ այն էլ մեծ վերապահումներով: Ասվածի վառ վկայությունը մի քանի օր առաջ հանրապետության նախագահին ու վարչապետին ուղղված հայ գիտնականների տագնապալի ուղերձն է:

ԱՆԱՀԻՏ ՄԻՐԶՈՅԱՆ
Սոցիոլոգիայի գծով մասնագետ

ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱ

Հայաստանում աղքատ է բնակչության 80 տոկոսը

Շերտավորման սանդղակը կրթական ցենզի փոխարեն որոշում է փողը

ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի պատվերով անցկացված հետազոտությունը՝ Հայաստանի վերջին տարիների արտագաղթի վերաբերյալ, մեր թերթն անդրադարձել է ամիսներ առաջ: Այսօր ներկայացնում ենք ոչ պակաս հետաքրքրական հետազոտություններ՝ Հայաստանի բնակչության հասարակական շերտավորման եւ աղքատության պատկերի մասին, որոնք տեղ են գտել ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի նախապատրաստած 95 թ. մարդու զարգացման զեկույցում: (Մարդկային զարգացման զեկույց «Հայաստան-96»):

Ի տարբերություն խորհրդային ժամանակաշրջանի, երբ հասարակական շերտերը Հայաստանում որոշվում էին մարդու կրթական ցենզով եւ աշխատանքային սանդղակում զբաղեցրած տեղով, 90 թ.-ից հետո հասարակական շերտավորման առանցքը կազմում են նյութական հնարավորությունները՝ փողը: Ըստ այդմ, Հայաստանի բնակչությունն այսօր խմբավորվում է երկու բեւեռային տարբեր շերտերի՝ փող ունեցողների եւ փող չունեցողների, կամ երկու պայմանական խմբերի՝ աղքատների, որոնք հանրապետության բնակչության մոտ 80 տոկոսն են կազմում, եւ ոչ աղքատների, որոնք 20 տոկոսն են: Աղքատներն Հայաստանում այսօր առանձին հասարակական շերտ են կազմում եւ որոշակիորեն ազդում են հանրապետության քաղաքականտնտեսական արժեքների ձեւավորման վրա: Աղքատության 80 տոկոսում ընդգրկված են գյուղացիների նկատելի մասը, բանվորների մեծ մասը, ուսուցիչները, բժիշկների մեծ մասը, ինժեներները, տնտեսագետները, գիտական եւ բուհական մտավորականության մեծագույն մասը, նախկին հասարակական տարբեր շերտերից ձեւավորված մանր առեւտրական բիզնեսով զբաղվողները եւ այլն: Հայաստանի բնակչության հասարակական խմբերի բաժանման հիմք ընդունելով փաստական ծախսերը, նրանք հասարակությունը խմբավորել են 8 շերտի:

1. Նախարարներ, խոշոր գործարարներ, խոշոր հաստատությունների եւ ձեռնարկությունների առաջին մակարդակի ղեկավարներ, Գերատեսչությունների պատգամավորներ, ՆԳՆ եւ բանակի ավագ սպայական անձնակազմ:

2. Բարձր որակավորում ունեցող մասնագետներ, երկրորդ մակարդակի ղեկավարներ, միջին մեծության ձեռնարկությունների եւ առաջին խմբի ղեկավարների տեղակալներ:

3. Ծառայող մասնագետներ, փոքր բաժինների եւ խմբերի ղեկավարներ, միջին սպայական անձնակազմ:

4. Փոքր ձեռնարկատերեր, առեւտրի կազմակերպիչներ, փոքր ռեստորանների, սրճարանների տերեր:

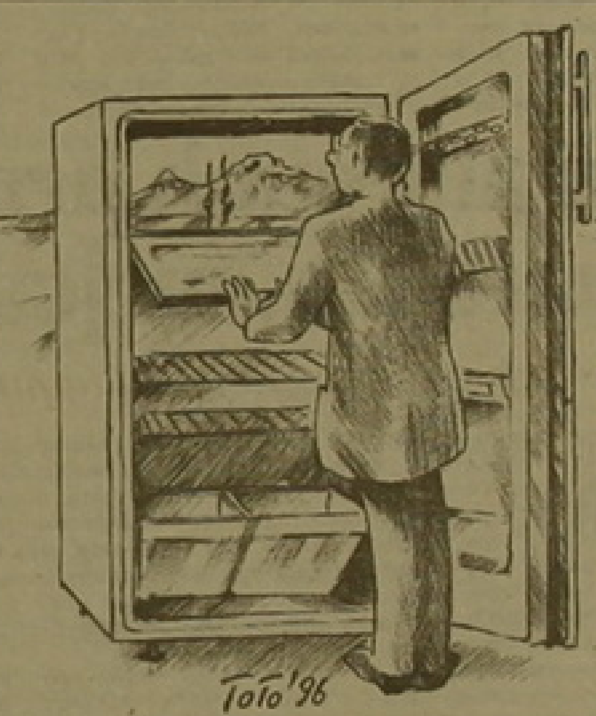

5. Տեխնիկական անձնակազմ, լաբորանտներ, խարտողներ, գործավարներ, բանվորրական բրիգադների ղեկավարներ եւ այլն:

6. Բարձր որակավորում ունեցող բանվորներ եւ անհատական գործունեությամբ զբաղվողներ:

7. Միջին որակավորում ունեցող բանվորներ, վարորդներ, սղագրողներ, վարսավիրներ, անմիջական առեւտրով զբաղվողներ, ՆԳՆ եւ բանակի ցածրաստիճան ծառայողներ:

8. Որակավորում չունեցող անձինք, սեւագործ բանվորներ:

80 տոկոս աղքատներն, ըստ կենսակերպի անհրաժեշտ պայմանների ապահովող նվազագույն հնարավորությունների, իրենց հերթին բաժանվում են երեք խմբի՝ ծայրահեղ աղքատներ, որոնց մեջ ընդգրկվում են փախստականները, գործազուրկները, միայն բյուջետային հիմնարկներից աշխատավարձ ստացող մարդիկ (որոշ գիտաշխատողներ, ուսուցիչներ, տեղամասային բժիշկներ եւ այլն), միայնակ թոշակառուներ: Սրանք հանրապետության բնակչության 13 տոկոսն են կազմում: Այս խմբի գոյատեւումը պայմանավորված է օգնություններով: Սրանում ընդգրկվածների մեկ շնչին բաժին ընկնող ամսական ծախսը 17 դոլլար է:

Աղքատները Հայաստանի բնակչության մոտ 34 տոկոսն են: Այս խմբում ընդգրկվածների մեկ շնչին բաժին ընկնող ամսական ծախսը 17-35 դոլլար է:

Համեմատական աղքատները Հայաստանի բնակչության 40 տոկոսն են, նրանք ամսական ծախսում են 35-55 դոլլար:

Տարբեր հետազոտությունների արդյունքներով, հաշվարկներով, Հայաստանի նվազագույն սպառողական զամբյուղի արժեքը համարվում է 55 դոլլար: Իրականում ոչ աղքատների 20 տոկոսի շատ չնչին մասն է իրական սոցիալական էլիտան: Հրապարակվող հետազոտությունը հիմնականում ԵՊՀ-ի սոցիոլոգիական եւ ազգագրության ֆակուլտետների աշխատանքի արդյունքն է, որ կատարել են ՄԱԿ-ի աջակցությամբ, ուսի նրանք ինչ-որ տեղ պայմանականորեն են վերաբերվում: Հետազոտողները փորձել են այդ 20 տոկոսից առանձնացնել նաեւ ապահովված մարդկանց շերտը, որոնք կարող են իրենց անձի վրա ծախսել ամսական եկամուտների 25 տոկոսը: Այս խմբում ընդգրկված են այն անձինք, որոնք ամսական 200 դոլլարից ավելի ծախսելու հնարավորություն ունեն: Նրանք Հայաստանում 3-4 տոկոսն են:

Ս. Գ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

16 մարտ 1921

20-ական թվականներին Թուրքիային ընդունված էր համարել հեղափոխության շեմին կանգնած երկիր: Քեմալ Աթաթուրքը կարողացավ փոշի փչել Կրեմլի տիրակալների աչքերին, որոնք, տարված համաշխարհային հեղափոխության մոլուցքով, ուժ ու եռանդ չէին խնայում Աթաթուրքին համոզելու: Հենց այստեղից էր սկիզբ առնում «Լենինի եւ Աթաթուրքի մեծ բարեկամության» առասպելը: Թուրքերն այդ առասպելը հմտորեն օգտագործեցին: 1920 թվականի ապրիլի 26-ին Քեմալը դիմեց Լենինին՝ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու առաջարկով: Թուրքերը խորհրդային կողմի համաձայնությունը ստացել էին եւ նույնիսկ ներկայացրին պայմանագրի սերենով, ընդգծելով, որ խորհրդաժողովին վիճակված է դարագլուխ բացել Արեւելքի պատմության մեջ եւ վերջնականապես վավերացնել Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի ժողովուրդների սերտ եւ ամուր միաբանությունը, որոնք համակված են ամեն տեսակ արտաքին լծի եւ ճնշման դեմ միակամ վճռականությամբ պաշտպանելու իրենց անկախությունը: Չիչերինը մի շարք հաճոյախոսություններ արեց թուրք ժողովրդի հերոսության, Սեւրի դաշնագրի անարդարության եւ վերանայելու անհրաժեշտության մասին եւ թուրքերին ոգեւորեց նոր սխրանքների: Թուրքերը պարտքի տակ չմնացին: Գովեստով արտահայտվելով թուրք բանակի եւ թուրք զինվորների հասցեին, որոնք պայքարում են հանուն իրենց հայրենիքի ան-բուն փաստի բերումով Նախիջեւանը արդեն գտնվում է Թուրքիայի հովանավորության ներքո: Ոչ ավել, ոչ պակաս: Այնուհանդերձ, նա համաձայն էր այդ իրավունքը զիջել... Ադրբեջանին, պայմանով, որ Ադրբեջանից պարտավորություն ստանա այդ հովանավորությունը չհանձնելու երրորդ պետության: Այստեղ նկատի էր առնվում, իհարկե, Հայաստանը: Թուրք ներկայացուցիչը երկերեսանիորեն հայտարարեց, թե թուրքական զորքերի համար դժվար կլիներ անտարբեր մնալ, եթե նորից կրկնվեր այն, ինչ տեղի էր ունեցել, եթե նորից կրկնվեր բնակչության ջարդը:

Չիչերինը առարկեց հայտարարելով, որ ներխուժման նմանօրինակ սկզբունքի ընդունումը շատ վտանգավոր է, քանի որ ոչ մուսուլման բնակչության-թը, ինչպես նաեւ այդ երկրի անմխիթար տնտեսական վիճակը, խորհրդային կառավարությունը որոշել էր թուրքական կառավարությանը 10 միլիոն ռուբլու օգնություն տրամադրել ոսկով: Բացի դրանից, զավթիչների դեմ պայքարելու համար Թուրքիա առաքվեցին ավելի քան 33 հազար հրացան, 327 գնդացիր, 54 հրանոթ՝ զինամթերքով...

Զգալով խորհրդային Ռուսաստանի այդքան ջերմ աջակցությունը եւ շռայլ օգնությունը, Թուրքիայի նոր կառավարիչները Քեմալ Աթաթուրքի գլխավորությամբ հյուսիսային հարեւանին հավատարմության երդում էին տալիս, պատրաստակամություն հայտնում համատեղ պայքարելու իմպերիալիզմի դեմ, սեւծովյան մյուս պետությունների հետ համատեղ քննարկելու նեղուցների հարցը, զելել Չիչերինին թուրքերին նոտանել հողը հայերի ազգայնական տրամադրությունների թելադրանքով. Ստալին»:

Թուրքիայի մոսկովյան հովանավորներից հետ չէին մնում նաեւ թուրք «հեղափոխականների» բաքվեցի բարեկամները: Առանձնապես աչքի էին ընկնում Նարիման Նարիմանովը, որը դիմավորելով եւ Մոսկվայի խորհրդաժողով ուղեկցելով թուրքական պատվիրակությանը, թուրքերի հետ իր հանդիպումների նկատառումները շարադրեց Լենինին գրած նամակներում, որոնցում առաջարկում էր զիջել հայկական հարցում, որպեսզի թուրքերին չկանեն Անտանտի գիրկը, իսկ Հայաստանի 1921 թվականի փետրվարյան հայտնի իրադարձությունների կապակցությամբ հայտնում էր, որ հայկական հար-

Հայաստանի իրավունքների ոտնահարում «հանուն համաշխարհային հեղափոխության»

75 տարի առաջ ստորագրվեց խորհրդա-թուրքական Մոսկովյան պայմանագիրը

Թուրքերի հետ Մոսկվայում կնքած պայմանագիրը պետությունների հարաբերությունների պատմությունում իր լկտիությամբ եւ անարդարությամբ գրեթե միակն է, երբ երկու հարեւան պետությունները, արհամարհելով երրորդի կենսական շահերը, մսավաճառի պես կացնի մի հարվածով կտրեցին նրա տարածքի մի զգալի մասը: Դա եւս մի մահացու հարված էր մեր ժողովրդին 1915 թվականի ահավոր ցեղասպանությունից հետո: Եվ ահա վեց տարի անց, այդ նույն թուրքերին առատորեն տրվեց Հայաստանի մի մասը՝ Կարսը, Արդահանը, Սարիղամիշը, Նախիջեւանը: 1921 թվականի Մոսկովյան պայմանագրի մասին խորհրդային ժամանակաշրջանում գրեթե չէր խոսվում, բոլոր նյութերը փակի տակ էին մինչեւ վերջերս: Ներկայումս իրավիճակը արմատապես փոխվել է. 1921-ի պայմանագրի նյութերը ենթակա են հրապարակման:

նախագիծը: Սակայն այն չստորագրվեց:

1920-ի դեկտեմբերի սկզբներին Քեմալը նորից դիմեց Մոսկվային՝ առաջարկելով ռուս-թուրքական խորհրդաժողովը գումարել Մոսկվայում: Դեկտեմբերի 9-ին արտգործժողկոմ Չիչերինը հեռագրեց Բաքու՝ Օրջոնիկիձեին եւ Կարաբեկիրին, որպեսզի նրանք Թուրքիայի կառավարությանը հայտնեն, որ ուրախությամբ ընդունում է այդ առաջարկությունը: Չիչերինը հաղորդեց նաեւ, որ հրավեր է ուղարկում Ադրբեջանի եւ խորհրդային Հայաստանի կառավարություններին:

Ստանալով Չիչերինի հեռագիրը, թուրքերը ծեծ ու ոտ ընկան: Հայաստանի ներկայացուցիչների հետ սեղանի շուրջը նստելը չէր մտնում նրանց ծրագրի մեջ: Նրանք փորձնական խաղ արեցին՝ առաջարկելով բանակցությունները անցկացնել Թուրքիայում, կանխապես հասկանալով նման առաջարկության անիրագործելիությունը: Այնուհետեւ նամակագրության մեջ երեւաց... Բաքուն... Մոսկվան ճարպկորեն խույս տվեց թուրք-ադրբեջանական ֆայլից, եւ խորհրդաժողովը Բաքվի փոխարեն անցկացվեց Մոսկվայում:

Ուսումնասիրելով Մոսկվայի 1921 թվականի խորհրդաժողովի արձանագրությունները, զգում ես, որ բուն բանակցություններում բարդություններ գրեթե չեն եղել: Ամենայն հավանականությամբ բոլոր դժվարությունները հարթվել էին խորհրդաժողովի նախօրեին:

Թուրքերին նախ եւ առաջ հաջողվեց հասնել հիմնականին, որ բանակցություններին չմասնակցեն ոչ միայն Անդրկովկասի խորհրդային հանրապետությունները, եւ հատկապես Հայաստանը, այլեւ արտգործժողկոմատի կոլեգիայի անդամները, որոնց թվում էր ժողկոմի տեղակալ Լեւոն Կարախանը (Կարախանյանը):

Մինչդեռ, ոչինչ չիմանալով Անկարայի մեքենայությունների մասին, Անդրկովկասի հանրապետությունները, ստանալով խորհրդաժողովին մասնակցելու հրավեր, սկսեցին Մոսկվա մեկնելու պատրաստություն տեսնել: Արտգործժողկոմ Ալեքսանդր Բեկզադյանը հեռագիր էր հղում Թիֆլիսում Հայաստանի դիվանագիտական ներկայացուցչին՝ պատվիրակության համար տարանցիկ անցագիր ստանալու համար:

Մոսկվայի խորհրդաժողովը սկսվեց 1921-ի փետրվարի 20-ին այսպես կոչված քաղաքական հանձնաժողովի նիստով: Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովը ներկայացնում էին ժողովրդական տնտեսության ժողկոմ Յուսուֆ Քեմալ բեյը, լուսավորության ժողկոմ Ռիզա Նուրը եւ Մոսկվայում Թուրքիայի դեսպան, արեւմտյան ռազմաճակատի նախկին գլխավոր հրամանատար Ալի Ֆուադ փաշան: Խորհրդային պատվիրակության կազմում էին ժողկոմ Չիչերինը եւ... Դաղստանից համամիութենական կենտգործկոմի [illegible] հայտնի անդամ Ջ. Կորկմասովը, որը, դատելով արձանագրություններից, ամբողջ աշխատանքի ընթացքում մի բառ անգամ չի արտաբերել:

Խորհրդաժողովն իրեն բնորոշ մեծահոգությամբ բացեց Գեորգի Չիչերինը: Նա խոսում էր փայլուն ֆրան-

կախության, Քեմալ բեյը գովաբանեց ռուս ժողովրդին եւ Կարմիր բանակը: Մեր ժողովուրդները, շարունակում էր նա, բնությամբ էին միմյանց դեմ հանվել՝ «Արեւելյան հարցի» պատրվակով: Այդ հարցը չէին կարող լուծել կայսերապետները, եւ Թուրքիան ինքը լուծեց սեփական հարցը:

Հետագա օրերին տեղի ունեցան գաղտնի բանակցություններ, որոնց ընթացքում թուրքերը առաջ էին քաշում իրենց խնդիրները եւ համառորեն ձգտում էին հասնել դրանց լուծմանը իրենց օգտին: Ամենափշոտը սահմանների հարցն էր: Այն քննարկվեց հանձնաժողովի մարտի 10-ի նիստում, որը նախագահում էր Յուսուֆ Քեմալ բեյը: Չիչերինը հայտարարեց, որ ճանաչելով Թուրքիայի հիմնական ազգային ուխտը, խորհրդային կողմը պահանջում է սահմանների որոշ ուղղումներ: Եվ այստեղ առաջին անգամ առաջ քաշվեց Բաթումը Վրաստանին հանձնելու հարցը, որն էլ հետագայում հաջողությամբ լուծվեց շնորհիվ Ստալինի եռանդուն ջանքերի:

Սակայն չափազանց բարդ եղավ Հայաստանի սահմանների հարցի քննարկումը: Քաղաքական հանձնաժողովը նշեց, որ Թուրքիան պարտավորվում է այնտեղ մեծական զորքեր չպահել, բայց պահպանում է իր վարչակազմը եւ ոստիկանությունը: Ընդ որում, Ռուսաստանի պատվիրակությունը ուշադրություն է հրավիրում Արաքս գետով անցնող սահմանի վրա, այն առնչությամբ, որ [illegible] են խորհրդային բոլոր հանրապետությունների անվտանգության համար: Ի պատասխան այդ հայտարարության, թուրքական կողմը նշեց, որ իրենց կողմից 8 վերստանոց գոտու հաստատումը արդեն իսկ խոշոր զիջում է, քանի որ այն հրաժարման կրկնակի տարածություն է, եւ անընդունելի է Արաքսի շրջանի նկատմամբ, որտեղ գետը կարող է համարվել բավականաչափ պաշտպանություն եւ որտեղ, դրանից բացի, այդ գոտին պետք է ձգվեր 80-100 կմ երկարությամբ, փաստորեն խիստ դժվարացնելով այդ գոտու պաշտպանությունը: Թուրքիան մտադիր էր իր զորքերը հետ քաշել 8 վերստանոց գոտուց, քանի որ դա վերաբերում է բացառապես Արփայայի շրջանին, իսկ մյուս գոտուց՝ 4 կմ, այն դեպքում, եթե Ռուսաստանը պնդի, որ այդ հողամասը տարածվի նաեւ Արաքսի շրջանի վրա: Այդ օրը կողմերը համաձայնության չեկան եւ հարցը հանձնվեց զինվորական փորձագետների քննարկմանը:

Մոսկովյան բանակցություններում մյուս հիմնական հարցը Նախիջեւանի կարգավիճակն էր: Այս հարցում թուրքերը հեռու գնացող նպատակներ ունեին: Որպեսզի հաստատեն Նախիջեւանի նկատմամբ իրենց տնօրինությունը, թուրքերը դիմեցին այսպիսի տրամաբանության. տեղի բնակչության կողմից թուրքական զորքեր կանչ-

վարներ էին հավասարապես տեղի ունեցել, օրինակ, Կարսում: Ուստի, շարունակեց ժողկոմը, պետք է վերջնականապես հաստատել ինչպես վարչակարգը, այնպես էլ սահմանը: Այդ պատճառով Ռուսաստանի պատվիրակությունը խնդրում էր Նախիջեւանի ինքնավարությունը դնել Ադրբեջանի հովանավորության ներքո:

Երկարատեւ վիճաբանություններից հետո Ռուսաստանի պատվիրակությունը ներկայացրեց Նախիջեւանին առնչվող պայմանագրի հոդվածը՝ վերջնական խմբագրված տեսքով, որտեղ նշված էր. Նախիջեւանի տարածքը կազմում է ինքնավար միավոր Ադրբեջանի հովանավորության տակ, պայմանով, որ Ադրբեջանը ոչ մի դեպքում սույն հովանավորյալ տարածքը չի զիջի որեւէ պետության: Թուրքական պատվիրակությունը համաձայնեց:

Այդպես Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի ջանքերով վերջ դրվեց բուն հայկական Նախիջեւանին: Քիչ ժամանակ անց պարզ դարձան թուրքերի նպատակները: Ինչպես հայտնի է, Թուրքիան այն ժամանակ Նախիջեւանի հետ ընդհանուր սահման չուներ: Հետագայում իր հարավ-արեւելյան շրջանից որոշ տարածք զիջեց Իրանին, փոխարենը ստանալով Նախիջեւանին սահմանակից Իրանի տարածքի մի փոքր հատված, ուղղակի կապ Ադրբեջանի հետ: Նպատակ հետապնդելով, անհրաժեշտության դեպքում ներգործելու այդ շրջանի վրա: Ժամանակը ցույց տվեց այս ենթադրության իսկությունը:

Մոսկվայի պայմանագիրը ստորագրվեց 1921 թվականի մարտի 16-ին: Վավերացվեց 1921 թվականի սեպտեմբերի 22-ին Կարսում: Թուրքիայի արեւելյան բանակի գլխավոր հրամանատար Քյազիմ Կարաբեքիրը եւ ՌՍՖՍՀ լիազոր Ս. Կուզնեցովը ճառեր փոխանակեցին: Տեղի ունեցավ զորահանդես: Դիտողների թվում էին Կարսում ողջ մնացած հայերը, որոնք սրբում էին վիրավորանքի եւ դառնության արցունքները...

Մոսկվայի 1921 թվականի պայմանագիրը ամենաանիրավ պայմանագրերից մեկն է: Այն հակասում է միջազգային իրավունքի բոլոր նորմերին: Հայաստանի թիկունքում, առանց նրա մասնակցության, լուծվում էր նրա սահմանների հարցը, անջատվեցին նրա ընդարձակ տարածքները: Բանակցությունների կուլիսներում կանգնած Ստալինի միջոցով ՌՍՖՍՀ պատվիրակության ղեկավար Չիչերինի վրա ուժգին ճնշման պայմաններում (Չիչերինը սկզբունքային դիրք էր բռնել) Թուրքիային անցան Կարսի, Արդահանի, Սարիղամիշի հայկական մարզերը: Մոսկվայում Ստալինի կամքով սիրալիր ուշադրություն էին դարձնում թուրքերին: Ինչպես այն ժամանակ հիմնավորում էին, նկատի ունենալով Թուրքիայի ազգային-ազատագրական շարժման հակաիմպերիալիստական [illegible]

ինքնորոշում տալու Թուրքիայի ազգային փոքրամասնություններին, այդ թվում նաեւ հայերին: Այս ամենը ընթանում էր Կրեմլի պլանով, ստեղծում դիվանագիտական թվացյալ հաջողության տպավորություն: Հետագա տարիները եւ իրադարձությունները ցույց տվեցին Թուրքիայի կառավարիչների խոստումների ողջ ստահոդությունը: Սակայն Կրեմլում ձեւացնում էին, թե ոչինչ չի կատարվում, թե ամեն ինչ ընթանում է ճիշտ ուղղությամբ:

Թուրքիային զիջումներ անելիս մեծ դեր է խաղացել Ստալինը:

Ստալինի գործողությունների մասին պատմում են իրենք թուրքերը, որոնց հուշերից հատվածներ է հրապարակել վերջերս մահացած մոսկվացի պատմաբան Հրանտ Եղիկողոսյանը:

Իր հուշերում ահա թե ինչ է գրում թուրքական պատվիրակության անդամ, Մոսկվայում Թուրքիայի դեսպան Ալի Ֆուադը. «Չիչերինը չէր ուզում սահմանների հարցը լուծել Թուրքիայի օգտին եւ միայն Ստալինի միջամտության շնորհիվ հաջողվեց լուծել այն հարցերը, որոնք բանակցությունները փակուղի էին մտցրել»: «Ստալինը ու հայկական հարցը» հատուկ բաժնում Ֆուադը պատմում է 1921 թվականի փետրվարի լույս 23-ի գիշերը Ստալինի հետ թուրքական պատվիրակության ունեցած զրույցը: Պատվիրակության անդամների այն հարցին, թե հայկական հարցը կքննարկվի՞ արդյոք խորհրդաժողովում, Ստալինը պատասխանել է. «Դուք այն արդեն լուծել եք: Եթե դեռ չլուծված հարցեր են մնացել, լուծեք ինքներդ»:

Նկարագրելով ապրիլի 21-ի լույս 22-ի գիշերը Ստալինի հետ ունեցած իր երկրորդ հանդիպումը արդեն Մոսկվայի պայմանագրի կնքումից հետո, Ֆուադը հայտնում է այսպիսի փաստեր:

Թուրքական զորքերի կողմից Կումայրիի շարունակվող օկուպացման, ինչպես նաեւ Ախալցխայի եւ Բաթումի գրավման կապակցությամբ ընդհատված էր Թուրքիային տրվող ռազմական օգնությունը: Ֆուադին ընդունելով, Ստալինը անմիջապես հայտարարեց. «Ինձ հայտնի է, թե ձեզ ինչն է բերել ինձ մոտ: Համոզված եղեք, մեր պահանջները կկատարվեն»: «Մեր խոսակցությունը շարունակվեց մինչեւ ուշ գիշեր: Ընկեր Ստալինը նույնիսկ չակնարկեց, թե ինչու մեր զորքերը մինչեւ օրս դուրս չեն եկել Կումայրիից»:

Ստալինի նողկալի դերի եւս մեկ ապացույցը երեւում է Լենինին գրած գրությունից, որտեղ դատապարտվում է Չիչերինի դիրքորոշումը. «Ընկեր Լենին, ես երեկ իմացա, որ Չիչերինը իրոք ինչ-որ հիմար եւ սարսափելի պահանջ է դրել Վանը, Մուշը եւ Բիթլիսը (թուրքական նահանգներ՝ թուրքերի հսկայական գերակշռությամբ) մաքրելու վերաբերյալ՝ հօգուտ Հայաստանի: Այդ հայկական իմպերիալիստական պահանջը չի կարող լինել մեր պահանջը: Պետք է ար-

ցը թուրքերի հետ վարվող բանակցություններում կորցնում էր իր նշանակությունը:

Իսկ ինչպե՞ս էին վերաբերվում Մոսկովյան դաշնագրին հայ կոմունիստները: Ահա թե ինչ էր ասում այդ մասին Արտաշես Կարինյանը Հայաստանի կոմկուսի համագումարում 1926 թվականին. «Մեր որոշ ընկերներ հույս են տածում, որ խորհրդային իշխանությունը մեր սահմանները կընդարձակի Թուրքիայի եւ Նախիջեւանի երկրամասի հաշվին: Հայտարարում եմ, որ ոչ մի կոմունիստ, հատկապես գիտակից կոմունիստ, չի կարող դավանել նման գաղափարախոսություն, մեր բոլոր ընկերները պետք է լավ իմանան, որ մեր արեւելյան քաղաքականության հիմքն է հանդիսանում Կարսի պայմանագիրը: Դրա հիմքերի խախտումը կնշանակի մեր արեւելյան քաղաքականության ձախողումը»:

Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականության անվանի գործիչներից մեկը՝ հայտնի Իոֆֆեն, 1921 թվականին Ռիգայում, ի պատասխան հայկական պատվիրակության կասկածանքին, թե կոմունիստական Մոսկվան Անդրկովկասում վարում է կոմունիզմի սկզբունքներին անհարիր քաղաքականություն, սառնասրտորեն պատասխանեց. «Անդրկովկասում ամեն տեսակի Ռուսաստան մեծապես կվարի ռուսական քաղաքականություն: Այդ տեսակետից կոմունիստական Ռուսաստանի քաղաքականությունը չի կարող տարբերվել ցարական Ռուսաստանի քաղաքականությունից»:

Այդ նույն պատվիրակության առջեւ Լեհաստանում խորհրդային դեսպան Կարախանը ավելի անկեղծորեն արտահայտվեց.

«Դուք մեծապես խոսում եք ձեր ժողովրդի կոտորածների մասին, իսկ դուք գիտե՞ք մեր ժողովրդի կոտորածները»: Դուք այնքան միամիտ չեք, իհարկե, որ ենթադրեք, թե Ռուսաստանը ձեր նկատմամբ հատուկ թուլություն է տածում: Սակայն դուք չպետք է այնքան միամիտ լինեք, որ չիմանաք, թե մեր համաշխարհային նպատակների համար, մենք, անկասկած կանգ չենք առնի առանց որեւէ ցավի նաեւ ձեր ողջ ժողովրդի զոհաբերության առջեւ...»

...Մոսկվայում մեկ-երկու օր մնալուց հետո Հայաստանի պատվիրակությունը վերադարձավ Հայաստան:

75 տարի է անցել Հայաստանի համար վնասաբեր պայմանագրի ստորագրումից: Սակայն ժամանակը մեր ժողովրդի սերունդների հիշողությունից չի ջնջել անարդարացի եւ չարաբախտ պայմանագրի պատճառած վերքերը:

75 տարի առաջ Ռուսաստանը մեծապետական, ըստ էության գաղութատիրական, քաղաքականություն անցկացրեց՝ առանց հաշվի առնելու Հայաստանի կարծիքը, բանակցություններին չթողնելով Հայաստանի ներկայացուցիչներին՝ արտգործժողկոմի գլխավորությամբ: Ուստի այն պետք է չեղյալ հայտարարվի: Այդ պայմանագրի վերանայումը նույնքան օրինաչափ է, որքան, ասենք, ոչ պակաս չարաբաստիկ «Մոլոտով-Ռիբենտրոպ» պայմանագիրը:

ՀԵՂԻՆԵ ԼԵՎՈՆՅԱՆ
Պատմագիտության թեկնածու

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱ

Ժիրինովսկին զենքի մաքսանենգության մասնակից

ՌԼԴԿ ղեկավար Վլադիմիր Ժիրինովսկին մասնակից է միջազգային խոշոր մի սկանդալի, որի մասին վկայում են գերմանական «Աքսել Շպրինգեր» հրատարակչական կոնցեռնի լրագրողները եւ Իտալիայի ոստիկանությունը: Գերմանացի լրագրողներին հաջողվել է պարզել, որ հակամաֆիական պայքարում հմտացած իտալական ոստիկանությունը ներկայումս հետամտում է ռուսական զենքի անօրինական առեւտրի եւ գերմանական կեղծ թղթադրամների տարածման հետ կապված անչափ բարդ մի գործ: Ինչպես հայտնի է փաստաթղթերից, մաքսանենգ-դրամանենգների ցանցի պարագլուխը Սլովենիայի 49-ամյա քաղաքացի Նիկոլաս Օմանն է: Հարգարժան տեսքով այդ գործարարը, որ բնակվում է Սլովենիայում գտնվող շքեղ առանձնատանը, խոշորապես զբաղվել է Ռուսաստանից Իտալիա եւ եվրոպական այլ երկրներ հրազենի անօրինական դուրսբերմամբ, ինչպես նաեւ Եվրոպայում գերմանական կեղծ թղթադրամների արտադրությամբ եւ իրացմամբ: Առանձնատունը լեփ-լեցուն է արվեստի հազվագյուտ գործերով եւ հնություններով: Իտալացի ոստիկանները, որոնք արդեն մի քանի ամիս է հետեւում են Օմանին եւ Իտալիայում նրա կապերին, իրենց տրամադրության տակ ունեն կեղծ փողերի մասնակցությամբ 81 պայմանագրի պատճեններ: Այդ պայմանագրերից մեկում խոսվում է 500 մլն գերմանական մարկի մասին: Դժվարությունն այն է, որ Օմանը համատեղության կարգով նաեւ Լիբերիայի պատվավոր հյուպատոսն է եւ օգտվում է դիվանագիտական անձեռնմխելիությունից:

«Աքսել Շպրինգեր ֆերլագի» թղթակիցների տվյալներով, Գերմանիայում առգրավված թղթադրամների փորձաքննությունը ցույց է տվել կեղծման անչափ բարձր որակը, որը հնարավոր է պարզել միայն լաբորատոր պայմաններում: Գերմանացի լրագրողների խոսքերով, անօրինական դրամաշրջանառությանը մասնակից է Վասիլեւսկու «Կոռնական գործերի ինստիտուտ» բանկը, որը կեղծ թղթադրամները գնում է անվանական արժեքից 20 տոկոս ցածր գնով:

Ինչ վերաբերում է ՌԼԴԿ ղեկավար Ժիրինովսկուն, հանգամանքների տարօրինակ բերումով նա մտերմություն է անում հիշյալ Օմանի հետ եւ հաճախ է լինում Սլովենիայում, որտեղ այցելելիս անպայման օթեւանում է Օմանի առանձնատանը, որի վրա փողփողում է Լիբերիայի դրոշը: Միայն անցյալ տարի Օմանը եւ Ժիրինովսկին հանդիպել են 14 անգամ: Իտալիայի իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչները կարծում են, որ այդ ջերմ բարեկամությունը կարող է վկայել Ժիրինովսկու եւ Օմանի գործնական սերտ հարաբերությունների եւ Ռուսաստանից զենքի դուրսբերմանը Ժիրինովսկու մասնակցության մասին: Ոստիկաններից մեկը գերմանացի լրագրողներին ասել է, որ Իտալիայի ֆինանսական ոստիկանությունը արդեն մտադիր է Ինտերպոլին խնդրել աջակցելու Վլադիմիր Ժիրինովսկու հետ հանդիպման կազմակերպմանը:

«ԿՈՄՍՈՄՈԼՍԿԱՅԱ ՊՐԱՎԴԱ»

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ալեն Ժյուպեն կոչ արեց ստեղծել 300000-անոց եվրոպական բանակ

ՓԱՐԻԶ, 13 ՄԱՐՏ, ՆՏ-AFP: Ֆրանսիայի վարչապետ Ալեն Ժյուպեն չորեքշաբթի օրը կոչ արեց Արեւմտաեվրոպական միության շրջանակներում 250 000-ից 300 000 մարդուց բաղկացած եվրոպական բանակ ստեղծելու վերաբերյալ: Դիմելով եվրոպական դեմոկրատական միության (ԵԴՄ) առաջնորդների համաժողովին, որտեղ խմբավորված էին եվրոպական պահպանողական եւ քրիստոնեադեմոկրատական կուսակցությունները, Ժյուպեն ասաց, որ եվրոպական միության «հինգ մեծ պետություններից յուրաքանչյուրը»՝ Բրիտանիան, Ֆրանսիան, Գերմանիան, Իտալիան եվ Իսպանիան, կարող է տալ 50000-ից 60000-անոց զորք եվ ապահովել նրանց գործունեության համար անհրաժեշտ պայմանները: Վարչապետը, ասաց, որ առաջարկված եվրոպական բանակը պետք է կարողանա գործել ինքնուրույն կամ ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում ԱՄՆ-ի բանակի հետ համատեղ: Ժյուպեն ասաց, որ 1996-ը պետք է միացյալ պաշտպանության ճանապարհին ապահովի ռեալ առաջխաղացում:

Գորբաչովն ու Յավլինսկին փորձում են համագործակցել

ՄՈՍԿՎԱ, 15 ՄԱՐՏ, ՓԱՍՏ-ԻԼ: Նախկին ԽՍՀՄ նախագահ Միխայիլ Գորբաչովն ու Գրիգորի Յավլինսկին մարտի 13-ին հանդիպում ունեցան Մոսկվայում՝ քննարկելու հունիսի 16-ին կայանալիք նախագահական ընտրությունների արշավում համագործակցելու հարցերի շուրջ: Հանդիպման մասին հայտնել է Գորբաչովի մերձավորներից մեկը, որը խնդրել է չհրապարակել իր անունը: Նա միաժամանակ չի հայտնել, թե արդյոք Գորբաչովն ու Յավլինսկին համաձայնության են եկել համագործակցության շուրջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Հարավ-արեւելյան նահանգներում արտակարգ դրության ռեժիմը երկարացվեց

Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի Գերագույն խորհուրդը վավերացրեց երկրի հարավ-արեւելյան 10 նահանգներում արտակարգ դրությունը մարտի 19-ից սկսած 4 ամիս ժամանակով երկարացնելու Նախարարների խորհրդի առաջարկը: Գերագույն խորհրդում Ներքին գործերի նախարար Ուլկի Գյունեյը ասաց. «Արտակարգ դրությունը աստիճանաբար կվերացվի, բայց մինչեւ վերջնական ավարտը ահաբեկչության դեմ անողոք պայքարը կշարունակվի: Զգալի հաջողություններ են արձանագրվել, բայցեւայնպես, ահաբեկչական խմբավորումների վերջնական ջախջախման համար որոշ ժամանակ է պահանջվում»: Մեջլիսում Մայր հայրենիք եւ Ճշմարիտ ուղի կուսակցությունները ներկայացնող պատգամավորները պաշտպանեցին կառավարության առաջարկը: Ձախ ժողովրդավարական կուսակցության ներկայացուցիչն իր ելույթում հայտարարեց, որ ահաբեկչության խնդրի արմատը գտնվում է արտասահմանում, եւ հարավ-արեւելյան խնդիրը արտաքին քաղաքականության շրջանակներում չի կարող լուծվել»:

Վերջին տեղեկությունների համաձայն, անվտանգության ուժերի եւ ահաբեկչական խմբավորումների միջեւ տեղի ունեցած զինված բախումների հետեւանքով Հաքքյարիի Չուկուրջա գավառում սպանվեց 6, իսկ Մարդինում ու Սիիրդում 2 ահաբեկիչ: Բիթլիսում ձերբակալվեց 3, իսկ Դիարբեքիրում անվտանգության ուժերին հանձնվեցին 3 ահաբեկիչներ, հաղորդեց թուրքական հեռուստատեսությունը:

Գ. Չ.

Սարդինիան դառնում է նոր բանկային կենտրոն

Իտալիայի Սարդինիա կղզին, որն ըստ սահմանադրության ունի վարչական ինքնավարության լայն իրավունքներ, միջերկրածովյան տարածաշրջանի կենտրոնում հաջողությամբ ստեղծում է իր սեփական բանկային համակարգը, որը ոչ միայն մրցակցում, այլ նաեւ դուրս է մղում իրենց շահերի գոտուց իտալական այլ բանկերի՝ ներառյալ «Բանկա դ'Իտալիա» գլխավոր բանկը: Դեռ երեք տարի առաջ «Բանկա դ'Իտալիան» իր դիրքերը կղզում ողջ ու «գերիշխող» էր համարում, չնայած անգամ այն պարագային, որ, ըստ վիճակագրական տվյալների, տեղական «Բանկո դի Սարդենիան» իր ձեռքում է պահում այստեղ շրջանառության մեջ եղած կապիտալների 56 տոկոսը, էլ ավելի մեծ դեր էր խաղում զարգացող ֆինանսատնտեսական կառուցվածքում, դառնում էր թե «մագնիս», թե «վասալիզատոր» դրամագլուխների ու ապրանքների շարժի ներքին եւ միջազգային շուկայում իրականացվող շփումների ոլորտում...:

«Բանկա դ'Իտալիայի» կենտրոնակայանում 1996-ին արդեն ասես մոռացել են իրենց «գերիշխող» դիրքերի մասին Սարդինիայում եւ ճարահատյալ փաստում են, որ «արտերկրյան» բանկերի ներկայությունը այդ կղզում ֆինանսական շրջանառության եւ ներդրումների թվաքանակի տեսանկյունից կրճատվել է 26 տոկոսով: Այս միտումը, հավանաբար, կպահպանվի նաեւ հետագայում, ենթադրում է «Ֆինանսովիե իզվեստիա» թերթը: Այժմ «Բանկո դի Սարդենիային» անվանում են այդ կղզու «ֆինանսական գեղեցկուհին», որը Կալյարի մայրաքաղաքի շուրջն է համախմբում միջին եւ մանր ձեռներեցների ֆինանսները: Օրերս «Բանկո դի Սարդենիայի» բաժանմունքները վերածվել են 206 կոմունալ դրամարկղների՝ ինքնուրույն մանր բանկային հիմնարկների, որոնք վարկեր են տալիս գյուղատնտեսական նպատակների համար: Ներկայումս կղզու յոթ գավառներում 181 բնակավայրերի գոյություն ունեցող 557 բանկային գրասենյակներից 412-ը (դրամագլուխների 74 տոկոսը) պատկանում են տեղի «Բանկո դի Սարդենիա» ֆինանսական խմբին: Նրա մեջ է մտնում «Բանկա Սասարին» իր 39 բաժանմունքներով եւ ընդհանուր բանկային դրամագլխի իրեն պատկանող 7 տոկոսով:

Թերթը փաստագրում է, որ մնացած ազգային խոշորագույն 9 բանկերի ձեռքում մնում է 145 բաժանմունքից բաղկացած «պաշտպանական պլացդարմը», որին պատկանում է կղզու ընդհանուր դրամագլխի ընդամենը 26 տոկոսը:

Սարդինիայում չեն թմբկահարում այս մասին, չեն շտապում «նեղացնել» Հռոմին, թե Կալյարին դուրս է գալիս «Բանկա դ'Իտալիայի» ֆինանսական հովանուց, սակայն փաստը մնում է փաստ...: Այդ ֆինանսական երեւույթը Իտալիայում տարբեր ձեւերով են բացատրում: Ոմանք դրա հիմնական պատճառը համարում են «գավառայնությունը», «սարդինյան կղզիական ազգայնականությունը» եւ անգամ անջատողականությունը: Իսկ մյուսները կարծում են, որ Իտալիայի հյուսիսի բուռն զարգացումը կատարվում էր թույլ զարգացած Հարավի, Սարդինիա եւ Սիցիլիա կղզիների շահերի հաշվին, եւ որ այժմ Հռոմն ըստ արժանվույն «խմում է իր դառը բաժակը»: Իսկ ոմանք էլ՝ պատկերացնելով ապագան, մռայլ տեսարաններ են ուրվագծում՝ ընդհուպ մինչեւ Սարդինիայի անջատումն Իտալիայից. «Բանկո դի Սարդենիայի» այսօրինակ ֆինանսական ամրապնդումը նրանք դիտում են իբրեւ հզոր խթան այդ ճանապարհին:

Իտալիայում այս այլընտրանքի կողմնակիցների ձայնը, անշուշտ, սակավաթիվ է, սակայն չի կարելի հաշվի չնստել խոսքերի հետ, թեեւ ասում են նաեւ, որ այլ երկրներում նման դեպքեր դեռեւս չեն եղել, եզրափակում է «Ֆինանսովիե իզվեստիան»:

Պատրաստեց
ՍԵՐԳԵՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԸ

Հարավաֆրիկյան ընկերությունը վարձկաններ է արտահանում

1989 թ. Հարավաֆրիկյան Հանրապետությունում հիմնված «Էկզեկյութիվ աութքամզ» ֆիրման սկզբնական շրջանում զբաղված էր մասնավոր ձեռնարկությունների արդյունաբերական լրտեսմամբ: Դրա հիմնադիր Է. Բարլոուն նախկին գաղտնի ծառայությունների նախկին աշխատակից էր: ՀԱՀ-ում ապարտեիդի վարչակարգի անկումից հետո բազմաթիվ զինվորականներ, կիսառազմական ոստիկանության եւ գաղտնի ծառայությունների ներկայացուցիչներ անգործ մնացին: Պրոֆեսիոնալ զինվորականների մի մասին հավաքագրեց հիշյալ ֆիրման: Ընկերությունը շուտով մասնագիտացավ անվտանգության ծառայությունների մատուցման բնագավառում: Պահանջորդին ապահովելու նպատակով նա [illegible] ռազմական տեխնիկայի լայն կիրառումը: Այսօր «Էկզեկյութիվ աութքամզը» ՀԱՀ-ում պաշտոնապես գրանցված հաստատություն է: Ընկերության գործադիր տնօրեն Նիկ Վան դեր Բերգը նշում է, որ ֆիրման տարբեր բնագավառներում [illegible] է ուրիշ ընկերությունների: Ընդհանուր առմամբ ֆիրման գործում է 15 տարբեր բնագավառներում. արդյունաբերական վերակառուցում, ականազերծում, ադամանդի արդյունահանում (ընկերությունը Սիեռա Լեոնեում մի հանք ունի) եւ այլն:

«Էկզեկյութիվ աութքամզի» թվակազմը ոչ ոքի մինչեւ հայտնի չէ: Պաշտոնապես ֆիրման պայմանագրեր է կնքել 150 մարդու հետ: Մինչդեռ անգոլական «Ունիտա» կազմակերպության տվյալների համաձայն, Անգոլայում վերջերս տեղաբաշխված է եղել 3500-5000 վարձկան: Հավաստի է միայն մեկ բան. մոտ 2000 մարդ արդեն հավաքագրվելու նպատակով իր կենսագրությունն է ուղարկել ընկերությանը: Գործադիր տնօրենը զովերում է Անգոլայում ֆիրմայի կատարած աշխատանքը՝ ասելով, որ իրենք մի քանի ամսում այնտեղ կայունացրել են իրավիճակը, հակառակ դեպքում պատերազմը կշարունակվեր եւս 20 տարի:

Հարավաֆրիկյան ընկերությունը Անգոլա մուտք գործեց 1992 թ.: Սոյո տեղավայրի նավթահանքերը պաշտպանող այդ ֆիրման առաջարեն աչքի ընկավ: 1993 թ. ընկերությունը պայմանագիր կնքեց Անգոլայում իշխող MPLA (Անգոլայի ազատագրման շարժում) կուսակցության հետ: Մեկ տարի անց այն երկարաձգվեց: Պաշտոնապես հարավաֆրիկացի զինվորական խորհրդականների զբաղմունքը նախկինում կառավարական բանակի վերակազմավորումն է ու մարզումը: Ֆիրմայի տնօրենը պնդում է, թե իրենք երբեք չեն մասնակցել ճակատամարտերին: «Բայց երբ «Ունիտան» հարձակվում էր մեզ վրա, մենք, բնականաբար, դիմադարձում էինք», ասում է նա: Անգոլայի կառավարությունը վարձկաններին է տրամադրել Լուանդայից 120 կիլոմետր հարավ գտնվող Կաբո Լեդո ճամբարի մեծ մասը: «Էկզեկյութիվ աութքամզի» վարձկանները լավ ծանոթ են Անգոլային: 20 տարի առաջ նրանց մեծ մասը հարավաֆրիկյան բանակի կազմում կռվում էին «Ունիտայի» զորքերի կողքին: Այն ժամանակ 1978-1988 թթ. Պրետորիան աջակցում էր Ժոնաս Սավիմբիի «Ունիտա» հակակոմունիստական կազմակերպությանը:

Հարավաֆրիկացի վարձկանների արտահանման «Էկզեկյութիվ աութքամզ» ֆիրման գործում է այն երկրներում, որտեղ Հարավաֆրիկյան Հանրապետությունը որոշակի շահեր ունի: Հարավաֆրիկյան «Դե Բիրս» ֆիրման, որն աշխարհում ադամանդների արդյունահանմամբ եւ իրացմամբ զբաղվող խոշորագույն ընկերությունն է, նույնպես օգտվում է վարձկանների աշխատանքից, նաեւ, որ իր շահերն ունի աֆրիկյան երկրներում: Վերջին երկու տարում հարավաֆրիկացի վարձկանների ծառայություններից օգտվել է աֆրիկյան առնվազն 6 երկիր: Տեղեկություններ կան այն մասին, որ ֆիրմային նույնիսկ առաջարկել են իր վարձկաններին ուղարկել Բոսնիա: «Մենք լավագույններն ենք Աֆրիկայում: Աշխարհում ինձ հայտնի չէ որեւէ այլ ընկերություն, որը կկարողանար պրոֆեսիոնալ կերպով նման ծառայություններ [illegible]», ասում է տնօրեն Նիկ Վան դեր Բերգը: Նրա ֆիրման [illegible]:

«ՖՈԿՈՒՍ»

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Կոչումը՝ ջութակի վարպետ

Մարտին Երիցյանի «բաց տարածությունը»

Նրա արվեստանոցը աշխարհից անջատված չէ փակ տարածությամբ. այն պարզապես կազմում է ընդհանուր ծածկապատշգամբի մի անկյունը, որտեղից երեւում է տան գեղեցիկ պարտեզը: Երիցյանի արվեստանոցը բաց տարածություն է: Ինչպես ասում էր Պիտեր Բրուկը, արվեստագետի համար բաց տարածությունը նշանակում է զարգացման, կատարելագործման հնարավորություն:

Ըստ էության Մարտին Երիցյանի ամբողջ կյանքը հենց բաց տարածություն է: Նրա հորիզոնները տարեցտարի ընդլայնվում են, քանզի բացահայտվում են աստվածատուր շնորհի՝ զարմանահրաշ հնչեղության լարային գործիքների կերտման նորանոր հասցեներ:

Մարտին Երիցյանի ստեղծագործական կենսագրությունը նախ եւ առաջ ջութակահարի կենսագրություն է, որը 1958-ին ավարտել է Երեւանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի Արամ Շամբեյանի դասարանը, ապա՝ ասպիրանտուրան: 1964-1975-ին Երիցյանը երկրորդ ջութակ էր նվագում Հայաստանի ֆիլհարմոնիայի լարային քառյակում: Այնտեղ աշխատելը (նա Լիեժում դարձավ քառյակների մրցույթի դափնեկիր) Երիցյանի համար ունեցավ անգնահատելի գործնական նշանակություն: Ներկայումս լինելով Երեւանի կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, նա 1971-ից այստեղ քառյակի դասարան ունի:

Թվում է, թե համերգներով հանդես եկող ջութակահարի լարված գործունեությունը ժամանակ չպետք է թողներ որեւէ այլ բանի համար: Այդուհանդերձ Երիցյանը յուրաքանչյուր ազատ ժամը նվիրում էր իր երկրորդ մասնագիտությանը: Բնությունը նրան շռայլորեն օժտել է ինքնատիպ տաղանդով, որը ներկայումս նրան համաշխարհային հռչակ է բերել լարային գործիքների վարպետի տաղանդի շնորհիվ: Գործիքներ կերտելու հմտությունը Մարտինը ժառանգել է հորից՝ Հայաստանում հայտնի ջութակագործ վարպետ Շահեն Երիցյանից: Սկզբում Մարտինը հորն օգնում էր պատրաստել գործիքների առանձին մասեր, բայց դեռ հոր մահից առաջ՝ 1975-ից սկսեց աշխատել ինքնուրույն, որոնել սեփական ձեւեր, անհրաժեշտ ծառատեսակներ: Նրա գործիքների հիմնական նյութերն են ալիքաձեւ թխկենին եւ եղեւնին, որոնք աճում են Սյունիքի մերձակա հայկական գյուղերից մեկում, Ազատնա գետի մոտ: Սովորաբար վարպետն ընտրում է 120, 150-ամյա ծառեր, որոնք այնուհետեւ 10 տարի պահվում են ջերմային հատուկ պայմաններում:

Իր արվեստի կատարելագործման նպատակով Մարտինը երկու անգամ՝ 1979 եւ 1983-ին մեկնել է Գրադեց Կրալովե՝ չեխ հայտնի վարպետ Վլադիմիր Պիլարի մոտ: Երիցյանը եվրոպական աղեղնավոր գործիքների կառուցվածքի գաղտնիքներն իմացել է նաեւ ուրիշ վարպետներից: Օրինակ, նրան շատ բան է տվել նյույորքցի գործընկեր Վահագն Նիկողոսյանի արվեստանոցը:

Հետաքրքիր է, որ Մարտին Երիցյանը եվրոպական աղեղնավոր գործիքների ուսումնասիրությունը կատարել է հայկական ժողովրդական գործիքների հետազոտմանը զուգընթաց: Նրա բարեբեր ձեռքերով ծնունդ էին առնում քամանչաների բազմազան տեսակներ: Սակայն Երիցյանի մասնագիտական հետաքրքրությունների կենտրոնում եվրոպական աղեղնավոր գործիքների խումբն է: Բացի ավանդական ջութակից, ալտից եւ թավջութակից, նա պատրաստել է դրանց հնօրյա նախատիպերը. նախ՝ երկու վիոլա դա գամբա (ներկայումս օգտագործվում են Մոսկվայի հինավուրց երաժշտության «Մադրիգալ» խմբում), ապա Լեւոն Չիլինկիրյանի լարային քառյակի լոնդոնցի պատահար Սայմոն Ռապապորտ-Թոունսի պատվերով Երիցյանը վերստեղծեց հինավուրց հնգալար վիոլա պոմպոզա գործիքը, որն օգտագործվում էր Յ. Ս. Բախի ժամանակներում: Երիցյանի յուրօրինակ աշխատանքն այնքան դուր եկավ անգլիացի պատվիրատուին, որ նա իր նամակում երախտագիտությամբ հայտնում է, որ իրականացել է իր երազանքը եւ ինքը վերջապես կկարողանա «այդ գործիքով ծանոթանալ Բախի սյուիտները»:

Իրոք, վարպետությունը սրանից լավ ճանաչում չի կարող ունենալ: Քառորդ դարի ընթացքում Մարտին Երիցյանը կերտել է 600-ից ավելի ջութակ, մոտ 300 ալտ, 14 թավջութակ: Դրանք ստեղծվել են նախկին ԽՍՀՄ պետհավաքածուի, առանձին տարբեր կոլեկցիոներների, մասնավոր անձանց պատվերներով: Դրանցում կան ընդհանուր, սովորական դարձած գծեր, բայց միաժամանակ ինքնամոռաց աշխատող վարպետի յուրաքանչյուր գործում նկատելի է նրա անկրկնելի անհատականության դրոշմը:

Այսպիսով Երիցյանի «բաց տարածությունը» նաեւ իդեալի մշտական ձգտումն է: Իդեալը ծնունդ է առնում ճշգրիտ, մաթեմատիկական հաշվարկի, գյուտարարի երեւակայության եւ «անկենդան» ծառատեսակի երաժշտական ունկնդրության միավորման ընթացքում, որը փայտին ստիպում է հնչել գեղեցիկ եւ արտահայտիչ կերպով: Անձամբ Երիցյանի համար հնչողության եւ գործիքային կատարելության իդեալը իտալացի հին վարպետների ջութակներն են, որոնցում տեմբրային արտահայտչականությունը, հնչողության ուժն ու մաքրությունը զուգորդվում են օբերտոնային հագեցվածության եւ ռեզոնանսային բարձր հատկանիշների հետ:

Ըստ երեւույթին Մարտին Երիցյանը հասնում է այդ իդեալին, այլապես նրա հրաշալի գործիքները մրցանակներ չէին տանի Մոսկվայի, Չեխիայի, Լեհաստանի մրցույթներում: Վարպետի կենսագրության մեջ առանձնահատուկ կշիռ ունի 1988-ին Անտոնիո Ստրադիվարիուսի անվան միջազգային մրցույթում տարած դիպլոմը, որն անցկացվում էր Կրեմոնայում՝ աղեղնավոր գործիքների իտալացի նշանավոր վարպետի հայրենիքում: Իսկ երկու տարի անց Երիցյանին հրավիրեցին Մոսկվա՝ որպես գործիքների միջազգային մրցույթի ժյուրիի անդամ:

Իհարկե, Մարտին Երիցյանի հաջողությունների վկայությունը ոչ այնքան իր միջազգային պարգեւներն են, որքան նրա գործիքների օգտագործումը Ֆրանսիայում, ԱՄՆ-ում, Ռուսաստանում, Անգլիայում, Արեւելյան Եվրոպայի երկրներում, արդեն չխոսելով բուն Հայաստանի մասին: Դրանք նվագում են մենակատարներ եւ նվագախմբերի մասնակիցներ, հմուտ վարպետներ եւ սկսնակներ: Իսկ վարպետը ստանում է նորանոր պատվերներ:

Մարտին Երիցյանի արվեստի միջազգային ճանաչման վերջին ապացույցներից մեկը SHAR Product Company ֆիրմայի 30-ամյակի առթիվ լույս ընծայված 1993 թ. գարնանային կատալոգն է: Այնտեղ արժեքային բարձր կարգում գովազդվում է Կրեմոնայում մրցանակ շահած երեւանցի վարպետի թավջութակը 19-20-րդ դդ. տարբեր վարպետների լավագույն աշխատանքների շարքում:

Այս ամենից բացի, Մարտին Երիցյանը նաեւ Հայաստանի հինավուրց գործիքների պետական հավաքածուի ավանդապահն է ու վերականգնողը: Նա համոզված է, որ ամեն մի փորձ պետք է ժառանգորդվի: Ինձ թվում է, որ Մարտին Երիցյանի արվեստի ժառանգման լավագույն ձեւը իր կերտած գործիքներն են, որոնք հնչում են աշխարհի բազմաթիվ երաժիշտների ձեռքին:

ԱՆԱՀԻՏ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ,
Երեւանի կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆրանսիական մամուլն անդրադառնում է Նանտի աննախադեպ ցուցահանդեսին

Ֆրանսիական մամուլը շարունակում է գրել մոտ օրերս մարտի 23-ին Նանտ քաղաքի Դոբրե թանգարանում բացվելիք «Հայաստան. Ակունքներից մինչեւ 4-րդ դար» ցուցահանդեսի մասին:

«Հին Հայաստանը վերջապես լույս աշխարհ կգա», գրում է «Ժուռնալ դեզ Ար» («Արվեստների օրագիր») ամսագիրն, ավելացնելով, թե 25 տարի առաջ, 1970-ին Փարիզի դեկորատիվ արվեստների թանգարանում կազմակերպված ցուցահանդեսից հետո սա առաջին խոշոր միջոցառումն է, երբ այս հազվագյուտ իրերը լքում են իրենց փոշեպատ դարակները:

«Լը մոնդ դը լա Բիբլ» («Բիբլիական աշխարհ») հանդեսը յոթ պատկերազարդ էջ է հատկացրել ցուցահանդեսին: «Եդեմական աշխարհ, դրախտի պարտեզ Հայաստանը համարվում է հին, բիբլիական աշխարհներից», գրում է հանդեսը: Այդ խոստացնող հողը սրանից մեկ միլիոն տարի առաջ մարդու զբաղեցրած ամենաառաջին երկրներից է: Արեւմուտքից հազար տարի առաջ այն ընդունեց կենդանիներին, մշակեց ցորեն ու մետաղ»:

«Այս հին քաղաքակրթությունը, շարունակում է հանդեսը, հետագայում շատ կարեւոր դեր խաղաց Արեւմուտքի զարգացման մեջ՝ նրան փոխանցելով իր ճարտարապետությունը, բիբլիական ու հեթանոսական շատ աղբյուրներ»:

Մարտ ամսվա մեծ «ժամադրություններ»: Ցուցանակի վրա նշված են Հայաստանը, Ավստրալիան եւ Ինդոնեզիան: Տուրիզմի համաշխարհային սալոնը, ինչպես ամեն տարի, մեր առջեւ բացում է աշխարհի եւ արկածի դռները, հրավիրում է «Դրան ետեւում» հանդեսը:

«Աննախադեպ հնարավորություն է մեզ՝ ֆրանսիացիներիս համար ծանոթանալու Հայաստանի հետ, որ փոխնիփոխ ծաղկող կայսրություն էր, մեծերի միջեւ ոտնատակ հողակտոր, ներխուժումների եւ կոտորածների երկիր, խաչմերուկ Եվրոպայի եւ Ասիայի միջեւ», գրում է «Վոյաժ» հանդեսը:

«Քարաշամբի իշխանական թմբերի գանձերը» (Հայաստանի պատմության թանգարան) մեր առջեւ բացում է Քրիստոսից առաջ 22-րդ դարը: Հունական, արեւելյան եւ հռոմեական ազդեցությունները ուղեկցում են դեպի հարուստ պատմություն», գրում է «Տախան» ամսագիրը:

«Յառաջ» օրաթերթի մարտի 8-ի համարից տեղեկանում ենք, որ «Ալ Ռեոլդի» վերջին համարն էլ գունավոր լուսանկարներով շահեկան մի հոդված է տպագրել ցուցահանդեսի մասին, կազմակերպչի՝ Դոբրե թանգարանի տնօրեն Ժակ Սանտրոյի աշխատակցությամբ:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Մոսկվայում բացվեց Նիկողայոս Նիկողոսյանի ցուցահանդեսը

Օրերս Մոսկվայի միջազգային համալսարանի սրահում բացվեց հայազգի անվանի քանդակագործ եւ նկարիչ Նիկողայոս Նիկողոսյանի աշխատանքների ցուցահանդեսը: Ցուցահանդեսի բացմանը ներկա էր Ռուսաստանի Դաշնությունում Հայաստանի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Յուրի Մկրտումյանը:

ՍՅՍՕՐ-32

«Մետրո» թատրոնը վարագույրը բացեց պրեմիերայով

Երեկ Մետրո թատրոնում թատերաշրջանը բացվեց պրեմիերայով: Անահիտ Աղասարյանի «Կախարդված արքայազնը» մեկուկես ժամ տեւողությամբ հեքիաթը դարձավ այս թատրոնի «Հեյ, ջան Շաշասան» մանկական ներկայացման հաջորդը: «Կախարդված արքայազնը» բեմադրել է Արմեն Կարապետյանը, երաժշտության հեղինակն է Ալեքսիս Բերբերյանը, զգեստներինը՝ Մաղլեն Խաչատրյանը, նկարիչը՝ Էրիկ Սարգսյանը:

Կանացիության մրցանակ եւ թոռնիկ՝ Շուկշինային

Մոսկովյան «Խանժոնկովի տանը» կայացել է «Կանայք կինոյում» կինոփառատոնի մրցանակների բաշխումը: Պարգեւատրման ներկայացվել են Էլիսոն Ռիբբեկը (ԱՄՆ), Մարիա Շուկշինան, Վերա Ալենտովան, Իրինա Սելեզնյովան (Իսրայել), Ռենատա Լիտվինովան, Թամարա Մակարովան, Էլեոնորա Յակովլեւան եւ այլ հայտնի դերասանուհիներ: Լիդիա Ֆեդոսեեւա-Շուկշինային հանձնվել է հատուկ մրցանակ, որը կոչվում է «Վերա Խոլոդնայայի մրցանակ կանացիության համար»: Ի դեպ, օրս հայտնի դերասանուհու կրտսեր աղջիկը՝ Օլգան, տղա է լույս աշխարհ բերել: Նրան կոչել են պապիկի անունով՝ Վասիլի Շուկշին: Երիտասարդ մայրիկը իր նորածնի հետ միայնակ բնակվում է իրենց ամառանոցում: Շուկշինայի երկու դուստրերն էլ առանձին են ապրում, իսկ ինքը՝ դերասանուհին, վերջին ժամանակներս ապրում է Բարի Ալիբասովի հետ եւ, ինչպես հայտարարում է, շատ երջանիկ է անձնական կյանքում:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

Օլմիի «Արարումը» ցուցադրվեց նեղ շրջանակում

Երեկ արտասահմանյան երկրների հետ մշակութային կապերի եւ համագործակցության հայկական ընկերության դահլիճում «Հայաստան-Իտալիա» ընկերությունը կազմակերպել էր իտալացի նշանավոր կինոռեժիսոր Էրմանո Օլմիի «Արարում» ֆիլմի առաջին դիտումը (տեսաժապավենի տարբերակով): Ֆիլմը ընկերությանն է նվիրել Հռոմի Համալսարանական համագործակցության միությունը (ICU), որը Հայաստանում հումանիտար օգնություն է իրականացնում: «Առաջին ցուցադրման իրավունքով մեր ընկերությանը տրամադրված այս ժապավենը վկայում է Օլմիի Հայաստանի հանդեպ ունեցած վերաբերմունքի մասին», ասաց «Հայաստան-Իտալիա» ընկերության նախագահ Արգամ Պատրոյանը: Նրա ասելով, կինոյի գծով փոխնախարար Ռաֆայել Սամբուլյանի հետ մշակում են Օլմիին հրավիրել Հայաստան, այլ ֆիլմերի հետ նաեւ իրավունք ունենալ «Արարումը» ներկայացնել զանգվածային կինոդիտման:

Մինչ ժամանակավոր ժապավենի ցուցադրումը հանդիսատեսին Օլմի կինոռեժիսորի մասին հակիրճ տեղեկություն հաղորդեց «Գեղարվեստ» միավորման տնօրեն, կինոգետ Ռոբերտ Մաթոսյանը: Ծնվել է 1931-ին, այն բանվորներից է, որ ակադեմիական կրթություն չի ստացել: 52-59-ին նկարահանել է մոտ 40 փաստավավերագրական ֆիլմ: «Նրա ժապավենները կյանքի սոսկ նկարագրություն (կինոսարագիր) չեն, այլ վավերագրության ու գեղարվեստականի միասնական սինթեզ» (Ռ. Մ.): 1959-ին նկարահանել էր առաջին՝ «Ժամանակը կանգ է առել» գեղարվեստական ֆիլմը (արժանացել է Վենետիկի միջազգային կինոփառատոնի մրցանակի): Այնուհետ «Թափառաշրջիկը» (1961 թ.), «Նշանվածները» (1963 թ.), «Եւ եկավ մարդը» նվիրված Հռոմի պապին (1965 թ.), «Ծառ փայտե կոշիկների համար» (1978-ին, որը 79-ին Կաննի փառատոնում արժանացավ գլխավոր մրցանակին), «Նրանք մեկնեցին» (1982 թ.) ֆիլմերը: Վերջին տարիներին ստեղծված «Արարում» ֆիլմը մասնագետները ռանկացին հրեա համաշխարհային երեւույթ: Կինոգետ Ռ. Մաթոսյանի՝ մինչեւ ֆիլմի ցուցադրումը տված տեղեկությունը, թե ֆիլմը մեծ էկրանի համար էր «բնապատկերները զարմանալի են, որ փոքր էկրանում չեն երեւում» հասկանալի դարձավ շարժանկարի սկզբում: Նաեւ օպերատորական հրաշալի աշխատանքի հանդիսատեսը բնապատկերների շքեղ տեսարաններից (որ ուղեկցում են ողջ ֆիլմի ընթացքում) որեւէ մեկն էլ երբ շրջանակի մեջ առնես, կարող էր իբրեւ գեղանկարչություն: Ֆիլմը, որ վերնագրից էլ պարզ է Աստվածաշնչյան արարումից մինչեւ ջրհեղեղի պատմությունն է, խառնված րիզ վախեցող ու լույսը ողջունող առօրյական փոփոխի հարցերին պատասխան խոսք մոր, իսկ այնուհետեւ ֆիլմի ընթացքում առեղծվածային նախապատմական պատմությունները նկարագրում է: «Արարումն» ավելի շատ գրաֆիկ, քան խոսքի ֆիլմ է: Օլմիի ֆիլմում նկատելի է որեւէ հատվածի տեսանկյունից գումը: Ռեժիսորական նման մեկնաբանությունն սկսվում է կարոտով (արարչագործության տեսարաններ), այնուհետեւ կարմիր-սեւ, երբ կոմպի ջուր հավաքվածները լսում են նախաբանին: Կայենի մասին պատմող հատվածում՝ ժամանակի քայլերի ձայները, որը մութ հավասարակշռվում է, ապա կարմիր, գույների խառնուրդում: Կամ սարյանի ներում քաղաքային-մանրանկարչական երանգավորմամբ: Ժամանակային ֆիլմը նկատելի սակավ վարպետ է՝ չնայած հնչյունին երկրորդական դեր չի վերապահված: Ձայները բնավոված են, երկնային «միամիտ» երանգ ունեցող ձայնին հաջորդում է կնոջ մեղեդային, ապա՝ նախապեսի իմաստուն ձայները: Աշխարհի սկիզբը երանգավորվում է ոչ միայն գույնի (կապույտ), այլեւ հայկական դուդուկի մեղեդիով, որ լսվում է նաեւ ֆիլմի վերջում, երբ աղավնին ձիթենու ճյուղը կտուցին կանգնում է Նոյի պատուհանին: Ֆիլմում օգտագործված երգերը, երաժշտությունը իբրեւ ֆոն չեն ծառայում: Այդ էր հաստատում նաեւ ֆիլմի թարգմանիչ Մխիթարյան միաբանության հայաստանյան ներկայացուցիչ հայր Գրիգոր Միքայելյանի այն տեղեկությունը, թե Օլմիի ֆիլմի յուրաքանչյուր տեսարան մեկնաբանված է իր իսկ կողմից՝ ծանոթացնելով հետաքրքիր հայացքով: Իսկ այս ֆիլմի արժեքը, գլխավոր իմաստը, ըստ կինոգետի, Անձրեւ տեսակը ասացվածքն է՝ «Աստված ամեն օրն է ստեղծագործում յուրաքանչյուրիս մեջ»:

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ
մարզական

ՇԱԽՄԱՏ

ՖԻԴԵ-ի նախագահ Կիրսան Իլյումժինովը Երեւան կժամանի մարտի 27-ին

Բաղդադում նախատեսված Կարպով-Կամսկի մրցախաղի առթիվ կրքերը նոր ուժով են բորբոքվում

ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Մարտի 8-11-ը Քաթարի մայրաքաղաք Դոհայում տեղի ունեցավ շախմատի միջազգային ֆեդերացիայի նախագահության խորհրդի նիստ, որին Հայաստանից մասնակցեցին շախմատի Երեւանյան համաշխարհային 32-րդ օլիմպիադայի կազմկոմիտեի նախագահ Վանիկ Զախարյանը եւ գլխավոր քարտուղար Դավիթ Հովհաննիսյանը։ Ինչպես տեղեկացրեց ՀՀ շախմատի ֆեդերացիայի նախագահ Վանիկ Զախարյանը, խորհրդակցությունում երկու կարեւոր հարց էր դրված։ Մեկը վերաբերում էր Երեւանյան օլիմպիադայի նախապատրաստական աշխատանքների ընթացքին, մյուսը Բաղդադում կայանալիք ՖԻԴԵ-ի վարկածով աշխարհի առաջնության Կարպով-Կամսկի մրցախաղին։ Համաշխարհային օլիմպիադայի նախապատրաստական աշխատանքների մասին զեկուցմամբ հանդես եկավ ինքը Վանիկ Զախարյանը։

«Օլիմպիադայի հետ կապված եղան բազմաթիվ հարցեր։ Շատերին հուզում էր վիզաների եւ տրանսպորտի (տեղափոխության) ապահովության հարցը։ Մենք երաշխավորեցինք, որ ամեն ինչ կարգին կլինի։ Չնայած օլիմպիադայի մասնակիցների նախապատրաստական լինելու է դժվարությունների հաշվին, սակայն մենք որպես կազմակերպիչներ պարտավոր ենք ապահովել տրանսպորտով։ Այդ առթիվ մենք համաձայնել ենք Հայկական ավիաուղիների հետ հատուկ չվերթներ կկազմակերպենք, որոնք աշխարհի տարբեր ծայրերից կապահովեն ապահովել մասնակիցների Երեւան ժամանելն ու վերադարձը։ Ես նշեցի, որ օլիմպիադայի նախապատրաստական աշխատանքներն ընթանում են նորմալ հունով, ըստ նախատեսված ծրագրի եւ հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի անմիջական հովանավորությամբ։ ՖԻԴԵ-ի ղեկավարները ծանրակշիռ ծախսերով ընդունեցին այդ հայտարարությունը։

Վանիկ Զախարյանը

Հակառակ լուրջ ինտրիգների, ամերիկյան դարձավ Բաղդադում նշանակված Կարպով-Կամսկի մրցախաղի հարցը։ ՖԻԴԵ-ի նախագահ Կիրսան Իլյումժինովը որոշում էր, որ Իրաքում վերոհիշյալ մրցախաղն անցկացնելը ամենեւին չարդարացված է։ Եղան բազմաթիվ առարկություններ։ Իսկ ԱՄՆ-ն կտրականապես առարկում էր մրցախաղը Բաղդադում անցկացնելու առթիվ։ Ընդհանրապես հարկ է նշել, որ բոլորն էլ ներկաներ դեմ են մրցախաղն Իրաքում անցկացնելուն։ Սակայն վճռական խոսքը պատկանում է ՖԻԴԵ-ի նախագահին։ Կիրսան Իլյումժինովը Դոհայում տեղի ունեցած ՖԻԴԵ-ի նախագահական խորհրդի նիստից հետո մեկնեց Բաղդադ՝ ճշտելու առանցքային մրցախաղի հետ կապված որոշ մանրամասներ։ Ինձ թվում է, հաշվի առնելով շատ մեծ դժվարություններ կլինեն մրցախաղը Բաղդադում կազմակերպելու առթիվ։ Չնայած ՖԻԴԵ-ի նախագահը մի քանի անգամ նշեց, որ սպորտը քաղաքականությունից դուրս է, սակայն համոզված եմ, որ ԱՄՆ-ը չի թողնի, որպեսզի Կամսկին հանդես գա Իրաքում։ Ինչպես հայտնի է, ՄԱԿ-ը պատժամիջոցներ ունի Իրաքի հանդեպ։ Իսկ Իլյումժինովի կարծիքով, Կամսկին անպայման կմասնակցի մրցախաղին, որից հետո հավանաբար կզրկվի ԱՄՆ-ը ու քաղաքացիություն կհասցնի այդ երկրում։ Այդ մասին Փարիզում հայտարարել է նաեւ Գատայի հայրը Ռուստամ Կամսկին։ Հոր եւ որդու համար ավելի կարեւոր են փողերը, քան Ամերիկան։ ՖԻԴԵ-ի նախագահը մրցախաղը Բաղդադում անցկացնելու իր որոշումը հիմնավորում է նրանով, որ Իրաքը մեծ գումարներ է խոստանում։ Բացի հայտարարված այն 2 միլիոնից, որ նախատեսված է մրցախաղի մասնակիցներին, եւս 500 հազարը տրվելու է Իրաքի երեխաների օգնության ֆոնդին, մրցախաղի կազմակերպիչները մեկ միլիոն դոլար են խոստանում նաեւ ՖԻԴԵ-ին։ Իլյումժինովն ասաց, որ ինքը մտադրված է ոչ միայն մրցախաղն անցկացնել Բաղդադում, որտեղից աշխարհում մեծ աղմուկ բարձրանա եւ շախմատով սկսեն հետաքրքրվել։

Պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց, որ համաձայն ՖԻԴԵ-ի նախագահ Կիրսան Իլյումժինովը առաջիկայում Երեւան է ժամանելու մարտի 27-ին ծանոթանալու օլիմպիադայի նախապատրաստական աշխատանքների ընթացքին», ասաց Վանիկ Զախարյանը։

Կարպով-Կամսկի աշխարհի առաջնության մրցախաղը Բաղդադում նշանակելու առթիվ իրոք մեծ աղմուկ է բարձրացել ամբողջ աշխարհում։ Մեկ այլ հավաստի աղբյուրից իմացանք, որ Իսպանիան, Հոլանդիան, Դանիան պաշտոնապես բողոքել են ՖԻԴԵ-ի նախագահի այդ որոշման դեմ, իսկ Իսպանիան նույնիսկ սպառնացել է, որ եթե մրցախաղը տեղի ունենա Բաղդադում, ապա ինքը դուրս կգա ՖԻԴԵ-ի կազմից։

Բրիջը իմաստուն խաղ է

Բրիջը մտավոր եղել եւ մնում է աշխարհում ամենաինտելեկտուալ եւ տարածված թղթախաղը։ Այն միակն է թղթախաղերի մեջ, որ ունի ամբողջ աշխարհում կիրառվող միջազգային միասնական կանոններ, եւ միակն է, որ օլիմպիական մարզաձեւ է։ Բրիջը իր մտավոր եւ կոմբինացիոն հնարավորություններով հասնում է ու որոշ չափով նույնիսկ գերազանցում է շախմատին։ Զարգացնում է տրամաբանություն եւ առաջացնում ունակություններ։ ԱՄՆ-ի որոշ բուհերում բրիջը դասավանդվում է որպես պարտադիր ուսուցման առարկա։ Իր ժամանակակից տեսքով մշակվել է 1920-1930-ական թվերին, եւ նույն ժամանակներից էլ սկսած անցկացվել են աշխարհի ու եվրոպայի թիմային եւ զույգային առաջնություններ, օլիմպիադաներ։ Հայաստանում մարզական բրիջը դեռեւս երիտասարդ մարզաձեւ է եւ ինչպես բոլոր նոր մարզաձեւերը՝ դժվարությամբ է գտնում իր ուրույն տեղը։ Բայց պետք է ասել, որ Հայաստանի բրիջի ֆեդերացիան անդրկովկասյան հանրապետություններից միակ ներկայացուցիչն է Եվրոպական Բրիջ Լիգայում։ Իսկ հայ բրիջիստներն արդեն հասցրել են գրանցել առաջին հաջողությունները միջազգային պաշտոնական միայն հեռակա մրցաշարերում։ Այսպես, 1992 թ. Անգլիական CCC ընկերության առաջին մրցանակակիր դարձան Ա. Բաղդասարյան-Կ. Ավանեսով զույգը Երեւանից, իսկ Թովմասյան-Կարապետյան զույգը Աշտարակից «Էլիտոն» ֆիրմայի կողմից անցկացվող համաշխարհային ամենամյա մրցաշարում 1994 թ. զբաղեցրել էր 5-րդ տեղը։ Մարզական բրիջը, ինչպես եւ ամեն մարզաձեւ, ունի իր համաշխարհային աստղերը։ Նրանց մեջ այժմ է ընկնում մարզական բրիջի հայտնի տեսաբան եւ գիտակ, համաշխարհային կինոյի աստղ Օմար Շարիֆը։ Նրա մեկնաբանություններով են ընթանում համահայտ «Ֆիլիպ Մորիս», «Էոսոն», CCC, միջազգային հեռակա մրցաշարերը։ Ավաղ, ՀԲՖ-ի ֆինանսական վիճակը շատ ծանր է, եւ դեռեւս հնարավորություն չկա ամենօրյա գործող բրիջ-ակումբ ստեղծել։ Իսկ հայ բրիջիստներն առայժմ բավարարվում են մարզվելով միայն կիրակի օրերը գործող ակումբում։ Ասենք, որ խաղը կարող են սովորել բոլորը՝ եւ կանայք, եւ տղամարդիկ, անկախ տարիքից։ Հայաստանի մարզական բրիջի ֆեդերացիան ուրախ կլինի իր շարքերը ընդգրկել բոլոր նրանց, ովքեր սիրում են այս դասական բարձրաշխարհիկ խաղը։

Բրիջի տեսաբան եւ գիտակ Օմար Շարիֆը

ՏԻԳՐԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԽՃԱՆԿԱՐ

Իշխանի նվիրատվությունը

Իշխան Ալ Վալիդ բեն Թալալը (Սաուդյան Արաբիա) մեկ միլիոն սաուդյան ռեալ (200 հազար դոլլար) է նվիրել իր ամենասիրած ֆուտբոլային թիմին՝ «Ալ Հալիլին», որը դարձավ 11-րդ անգամ խաղարկված Արաբական երկրների չեմպիոնների գավաթակիր։

Համալայնենը փոխում է քաղաքացիությունը

Ծագումով ֆինն, բայց Բելառուսի քաղաքացի, տասնամարտի աշխարհի փոխչեմպիոն Համալայնենը, շատ մեծ հեղինակություն ունի Ֆինլանդիայում։ Նա վերջերս տեղափոխվել է իր նախնիների երկիրը։ Նրա դուստրը ժամանակին Ֆինլանդիայից արտաքսվել էր Բելառուս։ Ըստ պաշտոնական լուրերի, Էդվարդ Համալայնենը Ֆինլանդիայի քաղաքացիություն կստանա 1997 թ.։

Սեւ ֆուտբոլիստները Չինաստանում

Սեւ 5 ֆուտբոլիստներ պետք է հանդես գան Չինաստանի պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլի առաջին դիվիզիոնում եւ խաղան «Շենզեն» թիմում։

ՀՀ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այսօրվա «Արարատ»-«Շիրակ» խաղը հետաքրքիր պայքար է խոստանում

Այսօր երեք հանդիպումով կսկսվի ՀՀ ֆուտբոլի բարձրագույն խմբի 1995-96 թթ. առաջնության երկրորդ շրջանի երկրորդ տուրը։

Կմրցեն

ՅՈՒՄ—«ԱՇՆԱԿՈՒՐ»	(4-3)
«ԱՐԱՐԱՏ»—«ՇԻՐԱԿ»	(1-2)
«ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ»—«ԵՐԵՎԱՆ»	(0-1)

Հատկապես սկզբունքային հետաքրքրություն է առաջացնում «Արարատ»-«Շիրակ» հանդիպումը։ Երկու թիմերն էլ գերազանց են նախապատրաստվել նոր մրցաշրջանին, իսկ «Շիրակն» առաջին տուրում ընդհանրապես փայլուն խաղ է ցուցադրել։ Թե «Արարատը» եւ թե «Շիրակը» սովորության համաձայն պայքարում են բարձր տեղերի համար։ Խաղը սկզբունքային է։ Ընդ որում, եթե «Արարատը» պարտվի, կամ նույնիսկ ոչ-ոքի ավարտի հանդիպումը, ապա դա գործնականում նշանակում է, որ կզրկվի թե առաջին եւ թե երկրորդ տեղի համար պայքարից։ Ինչ վերաբերում է «Շիրակին», որը միավորներով ամենամոտիկն է առաջատարին՝ «Փյունիկին», որին զիջում է չորս միավորով, չեմպիոնության համար պայքարում նույնպես փրկվելու չունի սայթաքել։ Խաղը նախատեսված է «Հրազդան» կենտրոնական մարզադաշտում, սակայն խաղադաշտը դեռ պատրաստ չէ, եւ կայանալու է «Նաիրի» մարզադաշտում։ Բոլոր երեք հանդիպումներն էլ սկսվելու են ժամը 15-ին։ Այնպես որ, նրանք, ովքեր ուզում են մեծ ֆուտբոլի ականատես լինել, թող շտապեն «Նաիրի» մարզադաշտ՝ դիտելու «Արարատ»-«Շիրակ» հանդիպումը։ Հոռոգված եղեք, որ չեք փոշմանի։

Վաղը կմրցեն

«ՂԱՐԱԲԱՂ»—«ԱՐԱԳԱԾ»	(1-2)
«ԿՈՏԱՅՔ»—«ՓՅՈՒՆԻԿ»	(3-5)
«ՎԱՆ»—«ՑԵՄԵՆՏ»	(0-3)

Փակագծերում նշված են առաջին շրջանի հանդիպումների արդյունքները։

ԲԱՍԿԵՏԲՈԼ

Հայտնի դարձան Եվրոպայի չորս ուժեղագույն թիմերը

Ավարտվեցին բասկետբոլի Եվրոպայի ակումբային առաջնության քառորդ եզրափակիչի հանդիպումները, եւ հայտնի դարձան եզրափակիչ փուլի մրցաշարի չորս մասնակիցները։ Մոսկվայի ԲԿՄԱ-ն լրացուցիչ՝ երրորդ խաղում 83-74 հաշվով հաղթելով Ֆրանսիայի չեմպիոն «Պո-Օրտեզին», շարունակելու է պայքարը աշխարհամասի չեմպիոնի կոչման համար։ Եզրափակիչի ուղեգիր են ձեռք բերել նաեւ Հունաստանի «Պանաթինայիկոսը» եւ Իսպանիայի երկու հանրահայտ թիմերը՝ «Ռեալն» ու «Բարսելոնը»։ «Պանաթինայիկոսը» նույնպես լրացուցիչ՝ երրորդ խաղում առավելության հասնելով Իտալիայի «Տրեվիզո» թիմի նկատմամբ, տիրեց ուղեգրին։ «Բարսելոնը» երկու անգամ հաղթել էր Ստամբուլի «Ուլկերին», իսկ Մադրիդի «Ռեալին» հարկ եղավ երրորդ խաղում որոշելու առավելությունը Հունաստանի «Օլիմպիակոսի» նկատմամբ։ Եզրափակիչ մրցաշարը տեղի է ունենալու Փարիզում եւ սկսվելու է ապրիլի 9-ին։

ԼԵՌՆԱԴԱՀՈՒԿԱՅԻՆ ՍՊՈՐՏ

Փայլուն Պիկաբո Ստրիթը

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
Վալանս, Ֆրանսիա

Նարվիկում (Նորվեգիա) տեղի ունեցած լեռնադահուկային մրցումներում ամերիկուհի Պիկաբո Ստրիթը, գրավելով երկրորդ տեղը, ընդհանուր հաշվարկով դարձավ աշխարհի գավաթակիր։ Սա Պիկաբո Ստրիթի աշխարհի երկրորդ գավաթն է։ «Այս հաջողությունը ինձ համար եռակի է, որ իրականություն դարձավ, եւ ամերիկյան նոր սերնդի համար մի ճանապարհ է, որը բաց է», ասաց Պիկաբո Ստրիթը։ 1993 թ. Մորիկայում տեղի ունեցած աշխարհի առաջնությունում նա արժանացավ արծաթե մեդալի։ Լիլլեհամերի օլիմպիական խաղերում նույնպես Պիկաբո Ստրիթը բավարարվեց երկրորդ տեղով։ Նա ուզում է 1997 կամ 1998 թթ. հանդես գալ իր համար նոր մրցաձեւում՝ ոլորապտույտում։ Պիկաբո անունը ծնունդ է առել ամերիկյան հնդիկներից եւ ըստ վերջիններիս, նշանակում է փայլուն ջուր։ Այսօր Պիկաբոյի փայլը ոսկու է նմանվում։ 24-ամյա Պիկաբո Ստրիթը, որի հասակն է 170 սմ, քաշը 64 կգ, օգտագործում է Rossignol ֆիրմայի դահուկներ, Lenge ֆիրմայի կոշիկներ եւ Մարկեր ֆիրմայի ամրակալներ, որը կոշիկներն ամրացնում է դահուկներին։ Աշխարհի գավաթի խաղարկության մրցումներում նա հաղթել է 9 անգամ, 5 անգամ գրավել է երկրորդ, երկու անգամ երրորդ տեղը։ 1993-ին լինելով 39-րդը, այսօր նա աշխարհում առաջինն է։

ՖՈՒՏԲՈԼ

Տեղափոխություններ, տեղափոխություններ...

Անգլիական «Շեֆիլդ Ուենզդեյ» ակումբը, որտեղ խաղում է Քրիս Ուոդլը, բելգիացի Դեգրիզից եւ հարավսլավացիներ Ստեֆանովիչից ու Կովաչեւիչից հետո վերջերս վարձեց մի նոր օտարերկրացու՝ «Ֆեեննորդ» (Հոլանդիա) թիմի միջազգային մակարդակի եզրային հարձակվող Ռեգի Բլինկերին (26 տարեկան)։ Բլինկերը պայմանագիր է կնքել 3,5 տարվա համար։ Ի դեպ, «Շեֆիլդը», որը կրեց իր հինգերորդ պարտությունը («Նոթինգհեմ Ֆորեստից») վեց խաղերում, միավորների խիստ կարիք ունի... Ահավասիկ, ձեր ուշադրությանն ենք ներկայացնում վերջին մի քանի շաբաթների ընթացքում բրիտանական թիմեր այլ տեղերից կատարված ֆուտբոլիստների փոխադրությունները։ Բրանկո (Բրազիլիա)՝ «Իսպերից», «Միդլսբրո», էնդի Ռոներ՝ Գլազգոյի «Սելտիկից» «Շեֆիլդ Յունայթեդ», Փոլ Հոլմս՝ «Էվերտոնից» «Վեսթ Բրոմվիչ Ալբիոն», Գլին Հոջես (Հոլանդիա)՝ «Շեֆիլդ Յունայթեդից» «Դերբի Քաունթի», Փոլ Մակ Դոնալդ (Շոտլանդիա)՝ «Սաութհեմփթոնից» «Բրայթոն», Ֆաուստինո Ասպրիլյա (Կոլումբիա)՝ «Պարմայից» «Նյուքասլ», Միխաել Ֆորսյեկ (Գերմանիա)՝ «Բորուսիա» Մյոնխենգլադբախից «Մանչեսթեր Սիթի», Պիտեր Շիլթոն՝ «Բոլթոնի Ուոնդերերսից» «Վեսթ Հեմ»։

Ասենք նաեւ, որ շատ ֆուտբոլիստներ դեռ պատրաստվում են տեղափոխությունների...

Ա. Ա.

digitised by A.R.A.R.@

Օրվա հետքով

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

ՄԱԿ-ի բանագնացը չհասավ վրաց-աբխազական համաձայնության

Խաղաղությո՞ւն, թե պատերազմ... կորոշվի Մոսկվայում

Հ... գշաբթի օրը Թբիլիսի է ժամանել ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի ... ուկ բանագնաց Էդուարդ Կիրա... Նա կհանդիպի Վրաստանի եւ Ա...ազիայի ղեկավարների հետ: Ա... այդր, ըստ երեւույթին պայմա... ... լավոր է նրանով, որ շուտով, ... ի 19-ին լրանում է ԱՊՀ երկր... ... խաղաղարար ուժերի վրաց-... ... ազական հակամարտության գո... ... մնալու ժամկետը, եւ երբ մ... այդ որեւէ խաղաղ լուծում չգ... վի, հնարավոր է, որ վրացին... ... աբխազների միջեւ նոր պա... ... զմ սկսվի: Աբխազիայից փա... ... 0 հազար հազարավոր վրաց փա... խստականները, համենայն դեպս, հենց այդ են պահանջում: Հո... ... ի 19-ին Մոսկվայում կայա... ... ԱՊՀ երկրների ղեկավարների գա... ... աթնաժողովում 3 ամսով երկա... ... րեցվել էր խաղաղարար ուժերի ... ... յության ժամկետը Զուգդի... ... ու Գալիի շրջաններում: Գա... ... աժողովում Էդուարդ Շեւարդ... ... ձեն առաջարկել էր 6 ամսով եր... ... ացնել այդ ժամկետը պայմա... ... որ փոխվեն խաղաղարարների ... սականությունները, վրացի փախստականների վերադարձն ա... ... ովելու համար նրանց ոստիկա... ... ի ֆունկցիաներ տրվեն: Սա... ... աբխազական կողմը կտրա... ... պես մերժել էր այդ ծրագիրն ու ... յտարարել, թե խաղաղարար ... երը Ինգուրի գետի երկայնքով ... ... ին տրամաբանելու պատա... ... ... թյուն ունեն է միայն կասա... ... ... վրացի փախստականնե... ... ... աբխազական ոստիկանությու... ... ... պաշտպանելու: Վրացական կողմը, ... չէր համաձայնվել

դրան` ասելով, որ այդ դեպքում ոչ մի երաշխիք չի լինի, թե հազար հազարավոր վրացի փախստականներ կկարողանան իրենց տներ վերադառնալ:

Ոչ պակաս փակուղային իրավիճակ է ստեղծվել նաեւ Աբխազիայի

դաշնության 12 սուբյեկտներից մեկի կարգավիճակն է ստանում, ինչին կտրականապես դեմ է Սուխումը: Թվում է, թե այս փակուղուց ելք չկա: Միայն պատերազմ: ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի բանագնաց Էդուարդ Կիրպանին դեմ է փորձի խա-

ղի առաջա կարգավիճակի հարցում: Նրա նախագահը` Վլադիսլավ Արձինբան, առաջարկում է ստեղծել միասնական պետություն դաշնային միության տեսքով, որը 2 սուբյեկտներից կազմված կլինի` Վրաստանից ու Աբխազիայից: Արձինբան դա դաշնություն է անվանում, սակայն դրա տակ համադաշնություն է հասկանում: Էդուարդ Շեւարդնաձեն, հասկանալի է, ուրիշ լուծում է առաջարկում, ըստ որի Վրաստանն ասիմետրիկ դաշնություն է դառնում: Աբխազիան այդ

դաշնության 12 սուբյեկտներից մեկի...

պաղ լուծում գտնել: Բացի այդ, ինչն ավելի կարեւոր է, մոտ օրերս Էդուարդ Շեւարդնաձեն պատրաստվում է այցելել Մոսկվա, որտեղ բանակցի Բորիս Ելցինի հետ: Ըստ երեւույթին հենց այդ բանակցություններում էլ կորոշվի, կլինի՞ պատերազմ, թե՞ խաղաղարար ուժերի հակամարտության գոտում մնալու ժամկետը նորից կերկարաձգվի: Չէ՞ որ Աբխազիան այժմ շրջափակման մեջ է եւ, ուրեմն, ժամանակը վրացիների օգտին է աշխատում:

ԳՐԻԳՈՐ ԷՄԻՆ-ՏԵՐՅԱՆ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Ն... մականարգչային մ... հարձակում Բոբ Դ...ուլի դեմ

ԱՄՆ-ի նախագահական ընտրարշավում հանրապետականների թեկնածու Բոբ Դոուլը թերեւս անտեղյակ է այն միջամտություններին, որոնք տանցում են երկրի հասու ծառայությունների աշխատակիցներին: Նրանցից մեկը փերմանական «Ըթեռն» հանդեսին է տրամադրել աշխարհի խոշորագույն համակարգչային ցանցում «Ինտերնետում» իրենց հայտնաբերած նկարները, որոնցում պատկերված են Բոբ Դոուլի ճակատին արձակված երեւակայական զենքի հարվածի հետեւանքները: Հատուկ ծառայությունների աշխատակիցները հեշտությամբ բացահայտեցին այդ երեւակայական մահափորձի հեղինակին: Դա համակարգչային կատակների վարպետ Դեն Բերջորդն է, Ռոչեստրի բնակիչ (Նյու Յորքի նահանգ): Նրան այցելած գաղտնի գործակալները մանրամասն հետաքրքրվում էին Դոուլի հանդեպ Բերջորդի վերաբերմունքով, հարցափորձ անում, թե ունի արդյոք զենք եւ երբեւէ եղել է արդյոք հոգեբույժի մոտ:

Ըստ երեւույթին սա միակ հայտնի դեպքն է, երբ ԱՄՆ-ի հատուկ ծառայությունները հանրության հիմերին սովորեցրել վտանգ են հայտնաբերում համակարգչային աշխարհում: Սա թերեւս զվարճալի պատմություն է, բայց միաժամանակ ցուցիչ է, թե ինչ որ երեւակայական աշխարհը կարող է նաեւ հեռու չլինել իրականությունից:

ԴԱՏԱՎԱՐ

Քութայիսի կայարանում հայտնաբերվել են ռադիոակտիվ բաքոններ

ՄՈՍԿՎԱ, 15 ՄԱՐՏ. ՆՏ-AFP: Ոստիկանության եւ մաքսային անվտանգության մեկ պահաշտան Վրաստանի Քութայիս քաղաքի երկաթուղային կայարանում ներթափանցեցին, երբ բաց են արել այնտեղ թողնված ռադիոակտիվ բաքոններով լի պարկուճները: Վրաստանի ներքին գործերի նախարարությունը հայտնել է, որ այդ երեք անձինք երեքշաբթի օրը հայտնաբերել են 1992 թվականից մինչեւ այժմ կայարանում թողնված հետեւյալները փակված եւ կնքված կոնտեյներ եւ հետաքրքրությունից դրդված ջարդել են պարկուճները:

Դեռեւս հետ կարճ ժամանակ անց այդ երեքը տեղափոխվել են հիվանդանոց: Ինչպես նշում են բժիշկները, նրանցից յուրաքանչյուրը ներթափանցվել է մոտ 500 միլիռենտգեն ճառագայթման, որ պոտենցիալ մահացու չափ է:

Տեղական իշխանությունները ասել են, որ այդ կոնտեյներները քաղաքի հայտնաբերման սարքի մասն է կազմում, եւ պարունակում է ուրան-238 եւ կոբալտ-60 ռադիոակտիվ նյութեր:

Կոնտեյներները պետք է փոխադրվեին Մոսկվա, բաքոնների վերամշակման համար, սակայն վրաց-աբխազական հակամարտության սկսվելուց հետո այն ըստ երեւույթին մոռացվել է կայարանում:

Քութայիսի այդ դեպքի զննումը ցույց է տվել, որ ռադիոակտիվ ճառագայթման մակարդակը բարձր է 300 մետր շառավղի վրա: Այդ տեղանքում ապրող մոտ 200 աբխազացի փախստականներ էվակուացվել են:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՏՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՆՔ
ԿԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ
հայտարարում է
ՄՐՑՈՒՅԹ
Եվրոպայի երկրների եւ Հայաստանի աշխատանքի
միջազգային ճամբարների ծրագրին մասնակցելու համար
Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ ս. թ. ապրիլի 11-ը
Մրցույթի պայմանները`
1. Անգլերեն (ֆրանսերեն, գերմաներեն) լեզվի ազատ տիրապետում
2. Առողջական վճարման հնարավորություն
Մեր հասցեն` Կորյունի 19 ա, 7-րդ հարկ, հեռ. 52-2788, 52-2701

ԵՐԿՐԱՆ

Բամուտի հարձակումը սկսվեց: Գրաչովը այցելեց Գրոզնի

ԳՐՈԶՆԻ, 14 ՄԱՐՏ ՓԱՍՏ-ՌԼ: Չեչնիայում գտնվող ռուսական ուժերը օդային եւ հրետանային գրոհ են ձեռնարկել չեչեն զինյալների Բամուտ հենակետի վրա: Զուգահեռաբար մարտերը շարունակվում էին նաեւ Գրոզնիում, երբ այնտեղ ժամանեց Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովը: Ըստ ռուս պաշտոնյաների, այդքի նպատակն անջատողականների գրոհների դեմ գործողությունները համակարգելն է: Չեչնիայում ռուսական զորքերի գլխավոր հրամանատար գեներալ Տիխոմիրովը հայտնել է, որ օդային հարձակումների նպատակը ոչ թե գյուղի «այլ չեչենների` Բամուտի շրջակայքում գտնվող դիրքերն են»: Բամուտը նախկին ԽՍՀՄ հրթիռային կենտրոնակայաններից է եղել եւ ենթադրվում է, որ զինյալների զենքի ու զինամթերքի գլխավոր պահեստն է:

Մախաադովը հերքել է իր վիրավորվելու եվ Ռադուեւի զոհվելու լուրերը

ԼՈՆԴՈՆ, 15 ՄԱՐՏ. ՆՏ-AFP: Չեչեն խռովարարների շտաբի ղեկավար Ասլան Մասխադովը չորեքշաբթի օրը ելույթ ունեցավ արտասահմանյան հեռուստատեսությամբ եւ հերքեց ասեկոսները իր վիրավորված լինելու մասին: Այդ մասին հայտնել է Բի-Բի-Սի-ն` վկայակոչելով «Էխո Մոսկվի» ռադիոկայանը: Իր ելույթի մեջ Մասխադովը մասնավորապես նշել է, որ չեչեն հրամանատար Սալման Ռադուեւը կենդանի է, չնայած որ ռուսական անվտանգության ուժերը հակառակն են պնդում: Վերջիններս ասում են, որ Ռադուեւը մարտի 6-ին մահացել է վերքերից:

Մոսկովյան թմրաբիզնեսի պարագլուխ Սադիկովը կդատվի ապրիլին

Ապրիլի սկզբներին Մոսկվայում սկսվելու է Զալիկ Սադիկովի գործի ունկնդրումը: Նա հայտնի է որպես Մոսկվայի առավել ազդեցիկ «թմրաբարոններից» մեկը եւ մեղադրվում է թմրանյութերի մեծածախ առեւտրի համար: Սադիկովը Ադրբեջանի նախկին վարչապետ Սուրաթ Հուսեյնովի ազգականն է եւ նախկինում արդեն կալանավորված է եղել թմրադեղերի տարածման կապակցությամբ:

«ԿՈՄՍՈՄՈԼՍԿԱՅԱ ՊՐԱՎԴԱ»

ԱՅԱՔՍ
Ֆիրման ապրիլի 1-ից կազմակերպում է
տուրիստական ուղեւորություն
Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս
Հանելի շրջագայություն, շահավետ առեւտուր
ԿԱՀԻՐԵ - 3 գիշեր,
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ - 4 գիշեր 650 ԱՄՆ դոլարի համարժեքով
ՊՈՐՏ ՍԱԻԴ - 3 գիշեր,
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ - 4 գիշեր 665 ԱՄՆ դոլարի համարժեքով
STYLE
ՊՈԼ-ՇԿԻՆԻ 43Ը 531573 524564

ԶԳՈՒՇԱՑԵՔ
դիֆթերիայի
վարակ կա

Այդ վարակից
միակ և ապահով
պաշտպանության միջոցը
ՊԱՏՎԱՍՏՈՒՄՆ Է
Համաձայն ՀՀ առողջապահության նախարարի հրամանի
հանրապետության ողջ բնակչությունը
(բոլոր տարիքային խմբերին)
առաջարկվում է պատվաստվել դիֆթերիայի դեմ:
Դիմե՛ք Ձեր տեղամասային պոլիկլինիկաներին,
որոնք USAID կազմակերպության աջակցությամբ, ապահովված են
պատվաստանյութով և միանվագ ներարկիչներով:
Ի՞ՆՉՈՒ ՊԱՏՎԱՍՏՎԵԼ ՎԱՂԸ, ԵԹԵ ԿԱՐԵԼԻ Է ԱՅՍՕՐ:

Անվճար տեղեկություններ Հայաստանում գործող ծեռնարկությունների *առաքարկի* եւ *պահանջարկի* մասին հեռախոսով: Զանգահարել 589167, 581351 «Սփյուռ»:

«Հայաստան» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց ... 69149 ... 3000 Ստորագրված է տպագրության 15. 03. 1996 Գինը 75 դրամ

digitised by A.R.A.R.@